

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย

1. แนวคิดการบริการวิชาการและวิชาชีพ
2. การบริการวิชาการและวิชาชีพตามมาตรฐานอาชีวศึกษาของกรมอาชีวศึกษา และสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
4. แนวคิดและหลักการบริหาร
5. การจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริการวิชาการและวิชาชีพ

การบริการวิชาการ

ในการให้บริการวิชาการ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

อมร รักษาสัตย์ (2512: 4-5) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของการบริการทางวิชาการแก่สังคมไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันสมองของสังคมหน้าที่ที่อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจะได้นำความรู้ที่มีอยู่ไปเผยแพร่แก่ประชาชน หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และการบริการทางวิชาการนี้ครอบคลุมไปถึงการไปเป็นที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญการสอน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2522: 85-91) ให้ความหมายว่า งานบริการทางวิชาการแก่สังคม คืองานที่มหาวิทยาลัยจัดทำเพื่อให้ความรู้เป็นพิเศษทั้งในด้านการศึกษา และการฝึกอบรมอาชีพแก่สังคม

สากล จริยวิทยานนท์ (2524: 114) ให้ความหมายการบริการทางวิชาการรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานบางอย่าง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสังคมด้วย

สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2554) ให้ความหมายการให้บริการวิชาการ หมายถึง การที่สถานศึกษา ซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของชุมชนหรือสังคม เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการหรือทำหน้าที่ใดที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านวิชาการ หรือการพัฒนาความรู้ตลอดจนความเข้มแข็งประเทศชาติและนานาชาติ การบริการวิชาการเป็นการ

บริการที่มีค่าตอบแทนและบริการวิชาการให้เปล่า โดยมีการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้พัฒนา หรือบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและการวิจัย

สแวน (Swan. 2006) ให้ความหมายว่า การเรียนการสอนที่เน้นการบริการสังคมยังเป็นการสอนให้ผู้เรียนเกิดภาวะผู้นำจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เพราะการเรียนการสอนในตำราไม่สามารถสร้างความเป็นผู้นำได้

การเรียนการสอนที่เน้นการบริการสังคม (Service Learning) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองในการให้บริการทั้งวิชาการและวิชาชีพร่วมกับวิชาคน สามารถนำองค์ความรู้จากประสบการณ์ในการบริการสังคมมาพัฒนาตนเอง ซึ่งอาศัยแนวคิดจากการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผู้เรียนได้สะท้อนแนวคิด เจตนารมณ์ จากการเข้าร่วมในการจัดการเรียนรู้ ด้วยการบริการสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย (Democratic life) มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มองเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมบริการชุมชน (Community service) เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของสังคมในฐานะที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในชุมชน (Butin. 2010; Iverson; et al. 2010)

กล่าวโดยสรุป การให้บริการวิชาการ หมายถึง การที่สถานศึกษาซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของชุมชนหรือเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ หรือทำหน้าที่ใดๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาขึ้นของชุมชนในด้านวิชาการหรือการพัฒนาความรู้ ตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชน ประเทศชาติ โครงการบริการวิชาการที่มีผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งโครงการหรือกิจกรรมบริการวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้น หรือดำเนินการขึ้นแล้ว มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแก่ชุมชนในด้านต่างๆ และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ตามศักยภาพของตน

การบริการวิชาชีพ

นอกจากบทบาทการบริการทางวิชาการของสถานศึกษาแล้ว การบริการทางวิชาชีพเป็นสิ่งจำเป็นควบคู่กับการบริการทางวิชาการ ในประเทศไทยสถานศึกษาได้ให้บริการชุมชนโดยมุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาด้านวิชาชีพโดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับการบริการทางวิชาการและวิชาชีพที่สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยมีกลยุทธ์ คือ บริการวิชาชีพที่เหมาะสมตามความต้องการของชุมชน สังคม องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียนทุกสาขางาน และบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา

การบริการวิชาชีพเป็นการบริการเพื่อนำทักษะการศึกษาฝึกอบรมจากสภาพของชุมชนในท้องถิ่น ไปพัฒนาเพื่อให้ชุมชนได้รับการพัฒนาทางด้านวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น การฝึกอบรมอาชีพระยะยาว การอบรมให้ตามทักษะสาขาของนักศึกษาที่สอดคล้องกับ

ชุมชนเพื่อให้เกิดอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และครอบครัว สามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น การบริการเชิงวิชาชีพนี้เป็นการจัดอบรม โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน สินค้าพื้นเมือง นำมาผลิต ดัดแปลงเพื่อก่อให้เกิดรายได้

จึงกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมการบริการวิชาชีพแก่สังคมเป็นภาระหน้าที่สำคัญหน้าที่หนึ่งของสถานศึกษา เพราะมีความเหมาะสมอย่างมากต่อการจัดกิจกรรมการบริการวิชาชีพแก่สังคม ด้วยมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย บุคลากร ทรัพยากรและความหลากหลายของวิชาความรู้ตามสาขาวิชา อีกทั้งเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงของสถาบันในการพัฒนา ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการจากผลที่คณาจารย์และนักศึกษาได้รับประสบการณ์จริงในการลงไป ปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งต่างจากการทำงานในสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างความเข้าใจอันดี และความสามัคคีระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชนอันเป็นผลมาจากการให้การบริการทางวิชาชีพแก่ สังคมตามความต้องการของชุมชน และเกิดการร่วมมือกันทำงาน

การบริการวิชาชีพตามมาตรฐานอาชีวศึกษาของกรมอาชีวศึกษาและการประเมิน ภายนอกของ สมศ.

การบริการวิชาชีพตามมาตรฐานอาชีวศึกษาของกรมอาชีวศึกษา

ตามที่สำนักงานมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2555: 69) กล่าวถึง มาตรฐานอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555 ซึ่งได้กำหนดข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพมาตรฐานในการจัดการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับ ดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา ไว้ 7 มาตรฐาน 35 ตัวบ่งชี้ ในมาตรฐานที่ 4 ด้านการบริการวิชาการและวิชาชีพ มีรายละเอียด ดังนี้

มาตรฐานที่ 4 ด้านการบริการวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งเป็นบริการวิชาการและวิชาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน

ตัวบ่งชี้ ระดับคุณภาพในการบริหารจัดการการบริการวิชาการและวิชาชีพ

คำอธิบาย

สถานศึกษามีการบริหารจัดการ การบริการวิชาการและวิชาชีพโดยมีส่วนร่วม ของครูและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาและผู้เรียนทุกสาขางาน และมีการประเมินความพึงพอใจ ของผู้รับบริการ โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ครูและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาและผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมตั้งแต่ 1 ครั้ง ขึ้นไป ให้นับเป็นจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม ตามประเด็นการพิจารณา ดังนี้

1. สถานศึกษามีแผนงาน โครงการ/กิจกรรมบริการวิชาการและวิชาชีพ โดยมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาและผู้เรียน
2. สถานศึกษาดำเนินการให้ทุกสาขางานดำเนินงานไม่น้อยกว่า 2 โครงการ/กิจกรรมต่อปี
3. สถานศึกษาดำเนินการให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม
4. สถานศึกษาดำเนินการให้ผู้เรียนในแต่ละสาขางาน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม
5. สถานศึกษามีการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการและมีผลประเมินโดยเฉลี่ย 3.51-5.00

หลักฐานที่ใช้ในการพิจารณา

1. ข้อมูลครูและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา
2. ข้อมูลสาขางานที่เปิดสอนในสถานศึกษา
3. ข้อมูลผู้เรียนในแต่ละสาขางาน
4. หลักฐานการจัดทำแผนงาน โครงการ/กิจกรรมการบริการวิชาการและวิชาชีพ โดยมีมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาและผู้เรียน
5. โครงการ/กิจกรรมการบริการวิชาการและวิชาชีพของแต่ละสาขางาน
6. ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของครูและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา
7. ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของผู้เรียนในแต่ละสาขางาน
8. หลักฐานการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ

เกณฑ์การตัดสิน

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การตัดสิน	ค่าคะแนน
ดีมาก	ปฏิบัติตามประเด็น 5 ข้อ	5
ดี	ปฏิบัติตามประเด็น 4 ข้อ	4
พอใช้	ปฏิบัติตามประเด็น 3 ข้อ	3
ต้องปรับปรุง	ปฏิบัติตามประเด็น 2 ข้อ	2
ต้องปรับปรุงเร่งด่วน	ปฏิบัติตามประเด็น 1 ข้อ	1

การบริการวิชาชีพตามการประเมินภายนอกของ สมศ.

จากคู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ด้านอาชีวศึกษา ฉบับสถานศึกษา (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช พ.ศ. 2554) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ

การศึกษา (สมศ.) มีการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) เป็นการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาอาชีวศึกษา มุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งมีการกำหนดประเด็นการตรวจประเมิน 3 กลุ่ม 18 ตัวบ่งชี้ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลของกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผลการให้บริการวิชาการและวิชาชีพที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียน มาอ้างอิงในการทำวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผลการให้บริการวิชาการหรือวิชาชีพที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียน

คำอธิบาย

ผลการดำเนินงานเชิงปริมาณด้านการให้บริการวิชาการหรือวิชาชีพของแต่ละสาขางานที่สถานศึกษาเปิดสอน เฉพาะกิจกรรม/โครงการที่จัดให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือของผู้เรียนในแต่ละสาขางานหรือสาขาวิชาชีพผ่านกระบวนการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง

นิยาม

ผลการให้บริการวิชาการและวิชาชีพ หมายถึง ความครอบคลุมในการบริการวิชาการหรือวิชาชีพแก่ชุมชน องค์การภาครัฐ เอกชน หน่วยงานด้านต่างๆ สถาบันการศึกษาของแต่ละสาขาที่เปิดสอน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาการและวิชาชีพดังกล่าว

ประเด็นการพิจารณา

1. แต่ละสาขางานมีจำนวนผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการบริการวิชาการหรือวิชาชีพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของผู้เรียนทั้งหมด
2. แต่ละสาขางานมีจำนวนชั่วโมงเฉลี่ยของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการบริการวิชาการและวิชาชีพ ไม่น้อยกว่า 16 ชั่วโมง/ปี
3. แต่ละสาขางานให้บริการวิชาการหรือวิชาชีพต่อชุมชนไม่น้อยกว่า 2 โครงการ/ปี
4. แต่ละสาขางานให้บริการวิชาการหรือวิชาชีพต่อหน่วยงานหรือองค์กรอื่นไม่น้อยกว่า 2 แห่ง/ปี
5. แต่ละสาขางานให้บริการวิชาการหรือวิชาชีพต่อสถานศึกษาอื่นไม่น้อยกว่า 2 แห่ง/ปี

องค์ประกอบพิจารณา

1. การนับจำนวนผู้เรียนไม่สามารถนับซ้ำได้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของตัวบ่งชี้นี้มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการฝึกทักษะผ่านกระบวนการการให้บริการวิชาการอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม การที่สถานศึกษาจะจัดให้ผู้เรียนเฉพาะบางกลุ่มได้บริการวิชาการ โดยอ้างว่าผู้เรียนบางกลุ่ม บางคน

อาจสร้างความเสียหายให้แก่ผู้รับบริการย่อมเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียนรายบุคคลอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ

2. ถ้าในกรณีที่ 1 โครงการมีกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม ให้นำจำนวนโครงการตามจำนวนกลุ่มได้ในกรณีที่มีการดำเนินโครงการคนละวันกัน และมีการปรับเนื้อหาสาระของโครงการให้เข้ากับบริบทของแต่ละกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น

วิธีการคำนวณ

$$\frac{\text{จำนวนสาขางานที่ดำเนินการครบทุกประเด็นพิจารณา}}{\text{จำนวนสาขางานที่เปิดสอนทั้งหมด}} \times 100$$

ข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณา

1. จำนวนและรายชื่อสาขางานทั้งหมดที่สถานศึกษาเปิดสอน
2. จำนวนและรายชื่อสาขางานที่ดำเนินการได้ตามเกณฑ์
3. รายชื่อและข้อมูลจำนวนเวลาของผู้เรียนรายบุคคลที่ได้เข้าร่วมการให้บริการวิชาการหรือวิชาชีพ
4. รายชื่อชุมชน หน่วยงาน และสถานศึกษาที่ได้รับบริการวิชาการ/วิชาชีพ พร้อมรายงานผลการประเมินโครงการ

5. เอกสารข้อมูลหลักฐานของชุมชน หน่วยงาน หรือสถานศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริการวิชาชีพเป็นมาตรฐานอาชีพศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการให้อาจารย์และนักศึกษาทุกสาขาวิชาชีพ ต้องมีการทำโครงการหรือกิจกรรมบริการวิชาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน โดยจัดให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือของผู้เรียนในแต่ละสาขางานหรือสาขาวิชาชีพผ่านกระบวนการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

เพื่อให้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบที่นำมาประกอบในการศึกษาครั้งนี้ มีความชัดเจนและเหมาะสมที่จะใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพของสถานศึกษาเอกชน จึงนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ ดังต่อไปนี้

ความหมายของรูปแบบ

อุทุมพร จามรมาน (2541: 22-26) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างหน่วยต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ซึ่งน่าจะมีมากกว่า 1 มิติ หลายตัวแปร และตัวแปรดังกล่าวต่างมีความเกี่ยวข้องเชิงสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน

เมตตา นกเถตุ (2546: 11) ได้ให้คำจำกัดความรูปแบบว่า เป็นภาพจำลองอย่างง่าย หรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น และควรแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

บาร์โด และฮาร์ทแมน (Bardo; & Hartman. 1982) ให้ความหมายรูปแบบว่า เป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม

สโตนอร์ และแวนเคิล (Stoner; & Wankel. 1986) ได้ให้ความคิดว่า รูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ ง่ายขึ้น เป็นการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการ (Rationale) ของระบบรูปนัย (Formal system) และจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดการกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์ และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง

จากที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง เพื่อใช้ประโยชน์ในการบรรยายและแสดงลักษณะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการกล่าวมาข้างต้น นำมาสู่การกำหนดความหมายในการวิจัยนี้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการด้านวิชาชีพ ที่แสดงถึงขั้นตอนการทำงานเพื่อแสดงความสัมพันธ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการบริหารจัดการด้านวิชาชีพ จนนำไปสู่ความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

แนวคิดและหลักการบริหาร

เพื่อให้กระบวนการบริหารที่นำมาประกอบในการศึกษาครั้งนี้ มีความชัดเจนและเหมาะสม ด้านการบริการวิชาชีพของสถานศึกษาเอกชน จึงนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร ดังต่อไปนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2546: 18) ได้กล่าว การบริหาร คือ งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำ เพื่อให้กลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่รวมกัน และร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผล โดยได้ประสิทธิภาพ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2546: 1) ได้กล่าวว่า การบริหาร เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ จุดหมายขององค์การโดยอาศัย “หน้าที่ทางการบริหาร”

ฮอดสัน (Hodgson. 1969) ได้ให้ความหมายของการบริหาร เป็นกิจกรรมชนิดหนึ่งพบในการทำงานทั้งหน่วยงานของรัฐและองค์การทางธุรกิจที่ทำงานสิ่งต่างๆ ในกระบวนการจะได้รับผลมากขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ ที่ร่วมกันทำให้บรรลุจุดหมาย หรืออาจกล่าวสั้นๆ ว่า การบริหาร หมายถึง การที่องค์การใช้คนและวัสดุในการไปให้ถึงความต้องการที่กำหนดไว้

เฮอร์เซย์ และบลองชาร์ด (Hersey; & Blanchard. 1972) กล่าวว่า การบริหารเป็นการทำงาน ที่ให้บุคลากรหรือกลุ่มคนดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ความหมายของการบริหารจากที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้น นำมาสู่ การกำหนดความหมายในการวิจัยนี้ว่า การบริหารเป็นบทบาทของผู้นำที่ดำเนินการให้บุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมการบริการวิชาชีพให้สำเร็จตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้

ซึ่งการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพที่กล่าวต่อไปนี้จะเสนอให้เห็นหลักการแนวคิดที่สำคัญ และแนวทางในการจัดการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาเอกชนในปัจจุบัน ตามมีติดรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพที่สำคัญ 5 มิติ คือ จุดมุ่งหมายในการบริการวิชาชีพ เนื้อหาของการบริการวิชาชีพ วิธีการให้บริการวิชาชีพ นวัตกรรมในการบริการวิชาชีพ และการจัดระบบการบริหารงานบริการวิชาชีพ ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ความหมายและจุดมุ่งหมายของการบริการวิชาชีพ

“การบริการวิชาชีพ” เป็นคำที่สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า การให้บริการวิชาการหรือวิชาชีพของแต่ละสาขางาน ที่สถานศึกษาเปิดสอน เฉพาะกิจกรรม/โครงการที่จัดให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือของผู้เรียนในแต่ละสาขางานหรือสาขาวิชาชีพผ่านกระบวนการเรียนรู้ใน สถานการณ์จริง ส่วนความหมายในแนวกว้างที่ ฟินด์ท (Findt. 1988) พบว่าจุดมุ่งหมายสำคัญของการ บริการชุมชนก็คือ การพัฒนาอาชีพ การให้การศึกษาทั่วไป การบำเพ็ญประโยชน์ ความเข้าใจสังคม การรับรู้วัฒนธรรม ความหมายอื่นๆ เช่น เป็นงานหรือการจัดบริการใดๆ ที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้

ชุมชนได้รับประโยชน์ที่จะนำไปปรับปรุงสภาพของชุมชนให้ดีขึ้น หรือการให้บริการใดๆ ก็ตามที่จะทำให้สังคมได้รับประโยชน์จากบริการนั้นๆ โดยประโยชน์ที่สังคมจะได้รับดังกล่าวจะนำไปสู่การปรับปรุงของสังคมให้ดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของสังคมต่อไปในอนาคต (ดร.ณวรรณ มาหมั่น. 2526: 8) จากความหมายในหลายทัศนะเหล่านี้สรุปได้ว่าการบริการวิชาชีพเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อการบริการแก่ชุมชนและสังคม ซึ่งนอกเหนือไปจากการเรียนการสอนตามปกตินั่นเอง

สำหรับความมุ่งหมายทั่วไปของการบริการวิชาชีพแก่ชุมชนของสถานศึกษาอาชีวศึกษา เอกชน ปัจจุบัน ตามลักษณะโครงการในแผนการบริการวิชาชีพ มีดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการบริการวิชาชีพให้ความครอบคลุมแก่ชุมชน องค์การภาครัฐ เอกชน หน่วยงานด้านต่างๆ สถาบันการศึกษาของแต่ละสาขาที่เปิดสอน
2. เพื่อบริการวิชาการแก่ชุมชนโดยตรง ให้สถานศึกษาสามารถบริการทางวิชาชีพแก่ประชาชนเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อสร้างนิสัยของผู้เรียนในการปฏิบัติงานจริง ได้ฝึกทักษะการทำงานจริงในชุมชน สถานประกอบการ หน่วยงาน และผู้เรียนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ
4. เพื่อประสานงานและหาแนวปฏิบัติร่วมกันในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนข้อมูล เอกสาร และบุคลากรระหว่างสถานศึกษา และหน่วยงานอื่น
5. เพื่อให้มีบทบาทในการพัฒนาประเทศ โดยการสนับสนุนหน่วยงานอื่นทางด้านวิชาชีพ

เนื้อหาสาระของการบริการวิชาชีพ

การกำหนดเนื้อหาสาระของการบริการวิชาชีพโดยทั่วไป จะยึดหลักความพร้อมของสถานศึกษา ผู้เรียนแต่ละสาขาวิชาชีพ และความต้องการของชุมชนและสังคม ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันไป การแบ่งเนื้อหาสาระของการบริการวิชาชีพ พอสรุปประเด็นได้ว่า เนื้อหาที่ควรจัดบริการจะต้องเป็นไปตามความต้องการของชุมชน สถานประกอบการหรือหน่วยงานเป็นหลัก เนื้อหาที่มีความจำเป็นสำหรับชุมชน จึงควรประกอบด้วย เนื้อหาด้านวิชาชีพที่เป็นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจเพื่อก่อให้เกิดรายได้และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ด้านการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ เช่น การพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพ ด้านอนามัยและชีวิตครอบครัว ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นต้น

วิธีการให้บริการวิชาชีพ

การบริการวิชาชีพ อาจทำได้ในหลายลักษณะ เพื่อให้สถานศึกษา ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการปฏิบัติงานด้านวิชาชีพโดยตรง ตลอดจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน อาจมีวิธีการสำคัญของการบริการวิชาชีพ มี 5 วิธี ดังนี้

1. การศึกษา ค้นคว้า และการรวบรวมข้อมูล เพื่อการบริการวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ
2. การเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนและสังคม โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารและสิ่งพิมพ์ การจัดนิทรรศการ การสาธิต
3. การบริการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษา เช่น บริการสื่อและนวัตกรรม การวิจัย การเป็นที่ปรึกษาด้านอาชีพ เป็นต้น
4. การเข้าร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในลักษณะต่างๆ เช่น รับผิดชอบโครงการโดยตรง การมีส่วนร่วม และการเป็นผู้ประสานงาน สำหรับโครงการที่ผู้เรียนเข้าไปดำเนินการ เช่น โครงการบริการสังคม โครงการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ โครงการศูนย์บริการวิชาชีพ โครงการให้ความรู้ทางด้านการป้องกันยาเสพติด เป็นต้น
5. การพัฒนาบุคลากรให้กับหน่วยงานต่างๆ เช่น การจัดบรรยาย อภิปราย ประชุม สัมมนา และฝึกอบรม

นวัตกรรมที่ใช้ในการบริการวิชาชีพ

การดำเนินระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีทั้ง 3 มิติ คือ มิติของการบริหาร วิชาการ และนวัตกรรม โดยเฉพาะนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญการช่วยปรับปรุงให้ระบบการศึกษาดำเนินไปอย่างได้ผล ช่วยให้สภาพการเรียนรู้สมบูรณ์ขึ้น ลักษณะของนวัตกรรมที่ดี ควรมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นแบบสำเร็จรูปไม่แยกออกเป็นส่วนใหญ่ๆ ง่ายต่อการใช้ ค่าใช้จ่ายไม่สูงเกินไป ควรพิจารณาสภาพของสังคมก่อนการใช้นวัตกรรม นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ เช่น จะต้องดีกว่าของเดิมที่ใช้อยู่ เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ใช้ ผู้ใช้สามารถทดลองใช้ได้ไม่ยุ่งยาก โดยทั่วไปแล้วเกณฑ์ที่ใช้ประเมินว่านวัตกรรมที่นำมาใช้นั้นดีหรือไม่ จะใช้เกณฑ์ 3 ประการ (ลำลี ทองธิว. 2527: 2-6) ดังนี้

1. เกณฑ์ผลที่ได้รับ หมายความว่า นวัตกรรมนั้นสามารถแก้ปัญหาได้มากน้อยเพียงใด เช่น ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากนวัตกรรม ผลจากการใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหา เป็นต้น
2. เกณฑ์ความเป็นไปได้ของการใช้ เพื่อดูว่าจะมีผู้สามารถใช้นวัตกรรมได้จริงๆ
3. เกณฑ์การยอมรับของประชากรส่วนใหญ่สามารถผสมกลมกลืนกับค่านิยม ประเพณีของประชาชนได้เพียงใด

ครุฑ และชานคาริช (Crouch; & Shankarich. 1981) กล่าวถึงการใช้นวัตกรรมในการให้บริการชุมชนว่า จะต้องยึดหลักสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ประโยชน์ใช้สอย เข้าได้กับชุมชนมีความสมบูรณ์ และสะดวกในการใช้ มีการทดลองใช้มาแล้ว และดูจากผลของการใช้จริง ในทำนองเดียวกัน นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 222) ก็ให้ความเห็นว่าการใช้นวัตกรรมสำหรับบริการชุมชน มีดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้รับบริการมีส่วนร่วมในกระบวนการนวัตกรรมด้วย เช่น การผลิต การใช้ การพัฒนา

2. การพัฒนานวัตกรรมควรกระจายให้กว้างขวาง ไม่ผูกพันเฉพาะส่วนกลางเท่านั้น
3. ควรดึงภาคเอกชนและองค์กรในชนบท เข้ามาร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมให้มากขึ้น
4. ควรส่งเสริมให้ข้าราชการ นักวิชาการ นักประดิษฐ์ เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนา

นวัตกรรม

5. ควรมีการวิจัยประยุกต์ และการทดลองใช้นวัตกรรมก่อนการเผยแพร่หรือใช้จริง
6. ควรเน้นการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริการ นับว่ามีความสำคัญมากในยุคปัจจุบัน ที่ต้องการประสิทธิภาพของงาน แต่การใช้นวัตกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดก็ต้องคำนึงถึงเรื่องต่างๆ หลายประการ เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในนวัตกรรมแต่ละชนิด และในยุคปัจจุบันควรเริ่มจากการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้นวัตกรรมจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการผสมผสานกับสภาพแวดล้อมนั่นเอง

การจัดระบบการบริหารงานบริการวิชาชีพ

การบริหารงานด้านการบริการสังคม จะต้องใช้กระบวนการที่ต่อเนื่องเพื่อเพิ่มคุณภาพของการบริการ กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2527: 79) ประกอบด้วย การวางแผน การจัดรูปแบบกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับแผนที่วางไว้ การปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผล กระบวนการเหล่านี้สามารถนำไปใช้ได้ในระดับหน่วยงานย่อยที่มีบทบาทสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมโดยทั่วไป

จากหลักการจัดระบบบริหารงานของนักวิชาการ จะพบว่าการบริหารงานบริการวิชาชีพ เหมือนกับการบริหารงานโดยทั่วไป ที่จะต้องใช้หลักการและทฤษฎีทางการบริหารเช่นเดียวกัน กระบวนการที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การปฏิบัติ การควบคุมการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด

หลักการและทฤษฎีการจัดระบบบริหาร

การจัดระบบบริหารเริ่มมีความชัดเจนตามแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ และการปรับปรุงพัฒนาเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารจนถึงปัจจุบันก็ล้วนได้รับแนวคิดดั้งเดิมมาจากนักวิชาการในยุคก่อนทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของแนวคิดจะพบว่ามีความคล้ายคลึงกันในการจัดระบบบริหาร นับตั้งแต่ ฟาโยล (Fayol, 1949) ให้คำนิยามของการบริหารไว้ 5 ประการ คือ การวางแผน การจัดการ การสั่งการ การร่วมมือ และการควบคุม กุลิก และเออร์วิค (Gulik; & Urwick, 1937) ได้พัฒนาแนวคิดนี้เป็น 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดงบประมาณ

ในสมัยต่อมามีผู้นำมาปรับและพัฒนาอีกจำนวนมาก เช่น เกรกก์ (Gregg, 1957) จัดระบบของการบริหารไว้ 7 ประการ ประกอบด้วย การตัดสินใจ การวางแผน การจัดองค์กร การติดต่อสื่อสาร

การใช้อิทธิพล การประสานงาน และการประเมินผลงาน คาสท์ และโรเซนวิก (Kast; & Rosenzweig. 1974) จัดระบบบริหารไว้ 3 เรื่องสำคัญ คือ การวางแผน การควบคุมงาน และการจัดองค์กร

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้วนี้กล่าวไว้ว่า การจัดระบบบริหารที่นักวิชาการมีความเห็นที่สอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่มิ 3 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) และการควบคุมการปฏิบัติงาน (Controlling) ในการวิจัยนี้จึงนำแนวคิดจากนักวิชาการทั้ง 3 ประการนี้ มาใช้ในการจัดระบบบริหารงานบริการวิชาชีพ เนื่องจากเป็นงานหลักของการจัดระบบบริหารและครอบคลุมเนื้อหาหรือประเด็นที่ต้องการศึกษาครบถ้วน จึงขอเสนอรายละเอียดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดระบบบริหารงานบริการวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

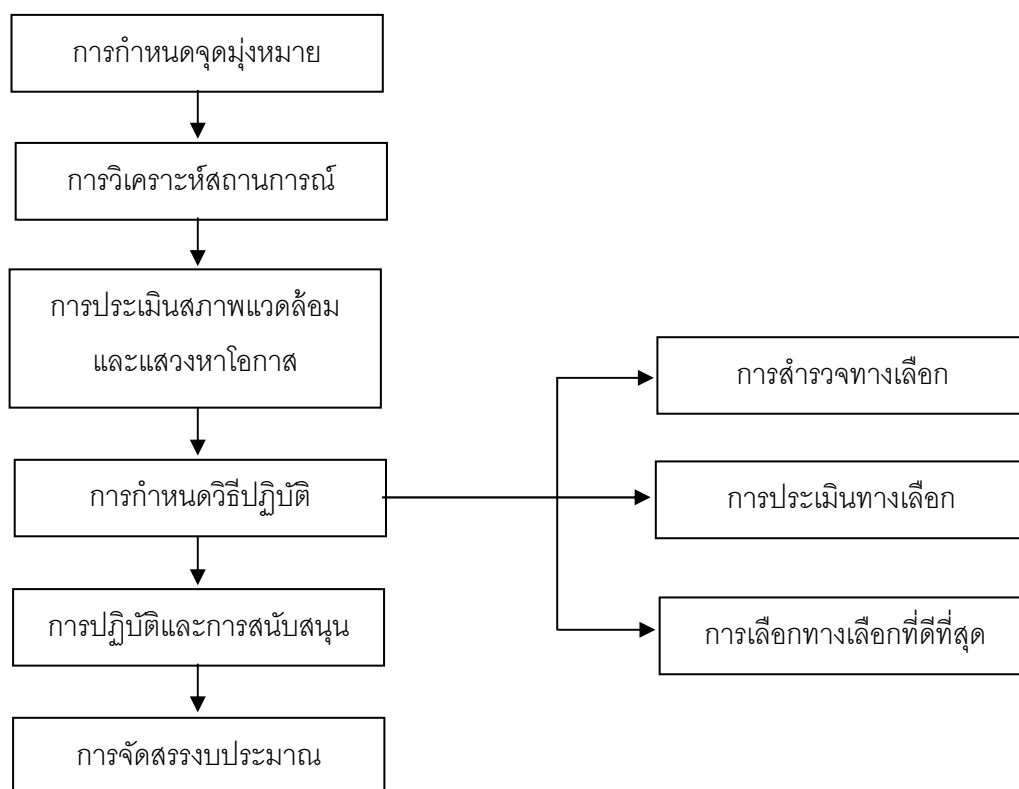
การวางแผน (Planning)

ในการบริหารงานการวางแผนนับว่ามีความสำคัญที่สุด และเป็นกิจกรรมแรกที่นักบริหารจำเป็นต้องทำ กระบวนการของการวางแผนจากแนวคิดของนักวิชาการหลายๆ ท่าน จะมีขั้นตอน ดังนี้ (Donnelly; et al. 1984; Gibson; et al. 2003)

1. การวางแผนที่ดี จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสิ่งแวดล้อม มีการศึกษาสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศอย่างเพียงพอ
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร โดยพิจารณาเรื่องต่างๆ เช่น ประวัติความเป็นมาขององค์กร ความสามารถขององค์กร
3. การกำหนดจุดมุ่งหมายขององค์กร หรือจุดหมายปลายทางขององค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาว
4. การกำหนดวิธีการปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้จะต้องเลือกวิธีการที่ดีที่สุด

5. การจัดทำเอกสารวางแผนขององค์กรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

พุทที (Putti. 1987) ให้ความเห็นว่ากระบวนการวางแผนควรประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายของแผน การวิเคราะห์สถานการณ์ การประเมินสภาพแวดล้อม และแสวงหาโอกาส การกำหนดวิธีปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจทางเลือก การประเมินทางเลือก การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด จากนั้นจะถึงขั้นตอนของการปฏิบัติและการให้การสนับสนุนและการจัดสรรงบประมาณ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการวางแผน

แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกล่าวโดยสรุปก็คือ กระบวนการเตรียมการเพื่อการปฏิบัติ ขั้นตอนที่สำคัญสำหรับการวางแผนที่ดีจึงควรเริ่มด้วยการจัดระบบข้อมูลหรือสารสนเทศเพื่อการวางแผน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติและเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อการปฏิบัติ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล

การจัดองค์กร (Organizing)

ในการจัดองค์กรมีส่วนประกอบที่สำคัญในการบริหารงาน โดยมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ เช่น ฟูลเมอร์ (Fulmer, 1988) กำหนดองค์ประกอบของการจัดองค์กรไว้ 3 ประการ ประกอบด้วย

1. การแบ่งงาน (Division of Labor) จะต้องยึดหลักการแบ่งงานให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน กระบวนการสำคัญที่ใช้ คือ การพิจารณาขอบเขตของงาน การเพิ่มหน้าที่และความรับผิดชอบการปฏิบัติงาน การหมุนเวียนงาน ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของแต่ละงาน เป็นต้น
2. หลักการยกเว้น (The Exception Principle) กล่าวคือ การมอบหมายงานต่างๆ แก่บุคลากร ควรมอบเฉพาะงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์

3. ขนาดของการควบคุม (Span of Control) จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยยึดหลักที่ว่า จะจัดการควบคุมอย่างไร จะต้องพิจารณาความสามารถของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา และหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละงาน ซึ่งต้องการผู้รับผิดชอบแตกต่างกัน

คุนซ์ และเวห์ริช (Koontz; & Weihrich. 1988) ให้ขั้นตอนของการจัดองค์กรไว้ 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสร้างหรือกำหนดจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติให้ชัดเจน
2. การจัดระบบการสนับสนุนเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย นโยบาย และแผน
3. แบ่งงานและกิจกรรมที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน
4. จัดกลุ่มกิจกรรม บุคลากร และทรัพยากรอื่นๆ และเลือกทางเลือกในการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด
5. การกระจายงานหรือมอบหมายอำนาจให้หัวหน้างานนำไปปฏิบัติให้เกิดผล
6. พยายามให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างงานทั้งในแนวตั้งและแนวนอน เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น

การจัดองค์กรเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว เป็นกระบวนการที่แต่ละองค์กรต้องดำเนินการให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย การจัดองค์กรจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบขององค์การต่างๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ทักษะของบุคลากรในองค์กร ลักษณะของงานแต่ละงาน ขอบเขตของงาน การสื่อสารสัมพันธ์กันระหว่างงาน เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น

การควบคุม (Controlling)

การจัดระบบของการควบคุมงาน จำเป็นต้องเข้าใจลักษณะของการควบคุมก่อนเป็นเบื้องต้น มอคเคอร์ (Mockler. 1972) ให้แนวคิดเรื่องการควบคุมว่า เป็นความหมายอย่างมีระบบเพื่อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การออกแบบระบบข้อมูลย้อนกลับ การเปลี่ยนแปลงผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า พิจารณามีข้อแตกต่างกันหรือไม่และทำการแก้ไข เพื่อเป็นหลักประกันว่าทรัพยากรทุกอย่างขององค์กรได้ใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ขั้นตอนสำคัญ คือ การกำหนดมาตรฐานและวิธีวัดผลการปฏิบัติงาน การวัดผลการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐานและแปลความหมายของความแตกต่าง และการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ

อีกทัศนะหนึ่งเกี่ยวกับการควบคุมของ ไฮแมน สก็อต และคอนเนอร์ (Haimann. 1985; Scott; & Connor. 1985) เสนอกระบวนการควบคุมไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดมาตรฐานของงาน จะพิจารณาจากจุดมุ่งหมายขององค์กรเป็นหลัก มีการกำหนดมาตรฐานแต่ละงานให้ชัดเจนในการวางแผนทำงาน
2. การกำหนดวิธีการควบคุม โดยเลือกวิธีควบคุมที่ดีที่สุดในการควบคุมมาตรฐานแต่ละงาน
3. การตรวจสอบการปฏิบัติงาน จะต้องมีการตรวจสอบทั้งในระหว่างการปฏิบัติ และหลังปฏิบัติงาน จึงจะช่วยให้เกิดความชัดเจนในการตรวจสอบมากขึ้น
4. การแก้ไขข้อบกพร่อง เมื่อมีการเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานที่กำหนด ต้องมีการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุเพื่อการแก้ไขต่อไป

จากทัศนะของนักวิชาการเห็นได้ชัดเจนว่า การควบคุมเป็นกระบวนการที่ช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายและเป้าหมาย องค์กรใดที่มีระบบการควบคุมที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลถึงความสำเร็จของงานในที่สุด กระบวนการสำคัญในการควบคุมจะเริ่มจากการกำหนดมาตรฐาน กำหนดวิธีการที่ใช้ในการควบคุม ซึ่งต้องเป็นวิธีที่ดีด้วย ต่อจากนั้นจึงจะถึงขั้นของการตรวจสอบจริง โดยพิจารณาจากการปฏิบัติเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ เมื่อมีข้อบกพร่องก็จะต้องมีการแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษา

การศึกษอาชีวศึกษา คือ การศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะในการทำงานมีความสามารถในการประกอบอาชีพตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การอาชีวศึกษาที่ครอบคลุมกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ด้านการศึกษาที่ช่วยให้บุคคลได้ค้นพบความสามารถของตนโดยการอาชีวศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านปัญญา ด้านร่างกาย และด้านความสามารถเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ

ความหมายของการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีลักษณะเฉพาะสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เพื่อให้บุคคลมีความรู้ มีทักษะวิชาชีพพื้นฐาน และวิชาชีพเฉพาะทาง พร้อมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การอาชีวศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525: 899) ได้ให้ความหมาย อาชีวะไว้ ดังนี้ อาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีวิต การทำมาหากิน งานที่ทำเพื่อเลี้ยงชีพ และคำว่าอาชีวะศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งไปในทางช่างฝีมือ

บุศรินทร์ ปัทมาคม (2527: 34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง การให้ พื้นฐานวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความชำนาญในการที่จะให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ

วิรัช กุมพทาต (2527: 49) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง การจัดการ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลให้มีอาชีพเป็นหลักฐานในอนาคต และเพื่อช่วยผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความ เจริญก้าวหน้าในอาชีพของตน หรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่ดีกว่าเดิม

วราพรรณ น้อยสุวรรณ (2539) อธิบายการศึกษาอาชีวศึกษาว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อ อาชีพ ฝึกให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและความสามารถในการงานอาชีพ สามารถพัฒนาตนเองและงานอาชีพได้ โดยเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในด้านทักษะหรือความชำนาญงาน (Psychomotor domain) ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain) และเจตคติ (Affective domain) เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ตนเลือกเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542: 13) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอาชีวศึกษาเป็นการพัฒนา คุณภาพชีวิต การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต โดยมุ่งเน้นให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมใน ด้านนี้ได้มีสมรรถภาพการทำงาน มีความหมายในการประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้ความสามารถและ ทักษะในการผลิต การแปรรูป และการจำหน่าย

จากความหมายของนักวิชาการ พอสรุปได้ว่า อาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาที่ให้ความรู้ พื้นฐานด้านวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความชำนาญโดยมุ่งเน้นให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมได้ มีสมรรถภาพในการทำงาน เพื่อเป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะไปประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงานของตนหรือเปลี่ยน อาชีพใหม่ที่ดีกว่าเดิม ตลอดจนเป็นการพัฒนาคุณภาพของบุคคลซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และเศรษฐกิจ

ทฤษฎีอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษา เป็นการจัดการเรียนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนอย่างมี คุณภาพและได้มาตรฐาน เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการสร้างความเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาศักยภาพและ ชีตความสามารถของประเทศ ผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีลักษณะเฉพาะสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เพื่อให้บุคคลมีความรู้มีทักษะในวิชาชีพพื้นฐานและวิชาชีพ เฉพาะทาง พร้อมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถนำทักษะความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ

สามารถเพิ่มผลผลิตและมีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ได้รับมาตรฐานสากล รวมทั้งการให้บุคคลมีความสามารถประกอบอาชีพอิสระและพึ่งตนเองได้

โพรสเซอร์ และอะลีน (Prosser; & Aleen. 1925) ผู้บุกเบิกงานด้านการพัฒนาระบบอาชีวศึกษาของประเทศอเมริกาจนเจริญก้าวหน้า และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรกำลังคนเพื่ออุตสาหกรรม ได้เสนอทฤษฎีการจัดการอาชีวศึกษาไว้ 16 ข้อ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการจัดการด้านอาชีวศึกษา จะแปรผันกับสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนได้รับการฝึก ซึ่งจำลองสภาพแวดล้อมจริงที่ผู้เรียนต้องประสบก่อนสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพได้
2. การฝึกอาชีพจะมีประสิทธิผล เมื่อการศึกษาระทำในลักษณะเดียวกันกับการทำงานจริง นั่นคือ มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ใช้เครื่องมือเครื่องจักร เช่น เดียวกันกับที่ใช้ในการปฏิบัติงานจริงในอาชีพนั้น
3. ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะแปรผันกับการฝึกอบรวมอาชีพรายบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีส่วนในการคิดเป็นทำเป็นสำหรับอาชีพนั้น
4. ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะแปรผันกับการจัดให้ผู้ฝึกอาชีพรายบุคคลได้ใช้ความสนใจ ความถนัด และใช้สมองของตนอย่างเต็มที่
5. การฝึกอาชีพที่มีประสิทธิผลของช่างในแต่ละอาชีพ จะสามารถจัดให้แก่กลุ่มที่ต้องการและได้ประโยชน์จากการฝึกเท่านั้น
6. การฝึกอาชีพที่มีประสิทธิผลจะแปรผันกับการฝึกประสบการณ์เฉพาะด้านหลายๆ ครั้ง เพื่อสร้างพฤติกรรมของผู้เรียนที่ถูกต้องในการฝึกทักษะ รวมทั้งพฤติกรรมที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการหางานทำ
7. การฝึกอาชีพที่มีประสิทธิผลได้ต้องขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งจะต้องมีประสบการณ์วิชาชีพสูงในการประยุกต์ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน
8. ในแต่ละอาชีพ ครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการผลิตช่างที่มีมาตรฐานขั้นต่ำในระดับหนึ่ง และรักษามาตรฐานของการผลิตไว้ ถ้าการอาชีวศึกษาไม่สามารถจัดได้ถึงขั้นนี้แล้วก็จะไม่มีประสิทธิผล
9. การจัดการอาชีวศึกษาต้องตระหนักถึงสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันและต้องฝึกทักษะ บุคคลเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานนั้น
10. การสร้างนิสัยของผู้เรียนในการปฏิบัติงานจะได้ผลก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ฝึกทักษะงานจริงในโรงงาน ไม่ใช่ฝึกแต่แบบฝึกหัด หรือฝึกแบบลองผิดลองถูกในสถานศึกษาเท่านั้น

11. แหล่งข้อมูลของเนื้อหาสาระที่เชื่อถือได้ของการฝึกอบรมทักษะเฉพาะในแต่ละอาชีพจะมาจากแหล่งเดียวกันเท่านั้น คือ จากประสบการณ์ของผู้ชำนาญงานของอาชีพนั้น

12. ในแต่ละอาชีพจะมีเนื้อหาวิชาอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นวิชาปฏิบัติของอาชีพนั้น โดยเฉพาะและไม่มีคุณค่าในทางปฏิบัติสำหรับอาชีพอื่น

13. การอาชีวศึกษาจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อให้บริการหรือตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยวิธีการที่กลุ่มบุคคลนั้นได้รับ

14. การอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะแปรผันกับวิธีการสอนและความสัมพันธ์กับผู้เรียนโดยพิจารณาคุณลักษณะพิเศษของกลุ่มผู้เรียน

15. การบริหารอาชีวศึกษาจะมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อมีการจัดการศึกษาในลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ แทนที่จะใช้มาตรฐานที่ตายตัวเกินไป

16. ในขณะที่รัฐพยายามลดค่าใช้จ่ายต่อหัวในการฝึกอบรม แต่ก็ต้องใช้งบประมาณขั้นต่ำจำนวนหนึ่งที่พอเพียงในการจัดการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิผลได้ ดังนั้น ถ้ารัฐไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณขั้นต่ำในการฝึกได้ก็ไม่ควรให้มีการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการอาชีวศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะวิชาชีพให้อยู่ในระดับมาตรฐานจากการฝึกปฏิบัติจริง และฝึกทักษะกระบวนการคิดเพื่อสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้โดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้รับเหล่านั้น

ทฤษฎีการอาชีวศึกษาที่นำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสรุปได้ว่าการอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมให้เหมือนกับที่ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์จริงเมื่อออกไปทำงานจริง
2. จัดสภาพเครื่องจักร เครื่องมือ ให้เหมือนกับสถานประกอบการจริง
3. จัดสภาพประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนเกิดความเคยชิน ฝึกกระบวนการคิดและการทำงาน เพื่อให้เกิดทักษะนั้นอย่างสมบูรณ์

4. ทำการฝึกในสภาพที่เป็นจริง เพื่อให้เกิดประสบการณ์จริง
5. ฝึกบุคคลให้มีอุปนิสัยในการคิดและทำงานให้ตรงกับงานอาชีพนั้นๆ
6. ฝึกบุคคลให้ตรงกับสาขาวิชาที่ต้องการเรียนรู้ จึงจะได้ประโยชน์อย่างแท้จริง
7. สามารถทำให้นักเรียนสนใจงานที่มีทักษะการปฏิบัติงานและมีความสามารถทางปัญญาสูงสุดที่บุคคลนั้นจะพึงมีได้

8. ผู้สอนมีความรู้ความสามารถที่ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบความสามารถของตนได้
9. มีมาตรฐานและเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบความสามารถของตนได้

10. คำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน และทำการฝึกให้สอดคล้องและมีประสิทธิภาพ

11. เชิญผู้มีประสบการณ์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาอาชีพเข้าร่วมจัดทำหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนสาขาวิชานั้น

12. การฝึกแต่ละสาขาอาชีพมีลักษณะเฉพาะของตนเอง

13. การบริหารสามารถยืดหยุ่นหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของสังคมและทันต่อเทคโนโลยีปัจจุบัน

14. พยายามลดค่าใช้จ่ายรายหัวของผู้เรียนแต่ไม่ควรลดให้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของการฝึกทางการอาชีวศึกษานั้นๆ มิฉะนั้นแล้วจะขาดมาตรฐานและไม่ได้คุณภาพ

อาชีวศึกษา ควรเป็น “การศึกษาตลอดชีวิต” คือ ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตลอดเวลาโดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องอายุและการศึกษา กลุ่มเป้าหมายควรเป็นบุคคลทุกคนที่มีความสนใจมุ่งเสริมทักษะเพื่อเข้าสู่การงานอาชีพ และการงานอาชีพที่หลากหลายก็ต้องการคนที่หลากหลาย มีความรู้ลึกทางทักษะและความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับเบื้องต้น จนถึงระดับสูงยิ่งขึ้น นั่นคือ อาชีวศึกษาควรจัดได้ตั้งแต่หลักสูตรเบื้องต้น จนถึงหลักสูตรที่เทียบได้กับระดับปริญญาตรี ปริญญาโท หรือแม้แต่มัธยมศึกษาเอก ที่เน้นการค้นคว้าวิจัยในระดับสูง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความต้องการของตลาดการงานอาชีพ

พลังผลักดันที่สำคัญทางสังคมและเศรษฐกิจจำนวนมากสนับสนุนแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีมนุษย์แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ เช่น จากการทำมาหากิน การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมพิธีกรรมและการสมาคม เป็นต้น การศึกษาที่แท้จริงไม่ได้จำกัดแต่เพียงในโรงเรียนแต่ครอบคลุมถึงการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเกิดได้ตามโอกาส จึงไม่มีวันสิ้นสุด การศึกษาตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษา เพราะสามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย ฉะนั้นมนุษย์จึงมีโอกาที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการศึกษาอย่างไม่มีจุดจบไปตลอดชีวิต กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของการทำงานและตลาดแรงงาน รวมทั้งโครงสร้างอายุประชากร ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อความจำเป็นในการยกระดับทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างต่อเนื่อง แรงกระตุ้นของธุรกิจและอุตสาหกรรมเพื่อให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ส่งผลต่อสภาพการทำงาน มีแนวโน้มที่จะมีการจ้างงานระยะสั้นในตลาดสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของตลาดได้ง่ายและวัฏจักรสินค้าสั้นลง งานอาชีพลดลง และบุคคลประสบกับความเปลี่ยนแปลงในเรื่องงานดีขึ้นในช่วงชีวิตการทำงาน

แรงงานที่มีคุณภาพควรเป็นแรงงานที่มีคุณลักษณะต่อไปนี้

1. มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการตรงตามมาตรฐานของแต่ละระดับการศึกษา
2. มีทักษะพื้นฐานและพร้อมที่จะเรียนรู้ทักษะอาชีพที่สถานประกอบการดำเนินการ
3. มีความอดทน ขยัน ซื่อสัตย์ และรักองค์กร
4. มีความใฝ่รู้ เรียนรู้ตลอดชีวิต
5. มีความรู้ภาษาอังกฤษและมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์
6. มีไหวพริบและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

ความสำคัญของการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่จะฝึกอบรมคนให้มีความรู้ความสามารถ และทำงานได้เชิงชีพได้ดังที่เขาต้องการ รวมถึงพัฒนาการฝึกอบรมอาชีพให้ทันกับเทคโนโลยีที่ก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการอาชีวศึกษาไว้ในมาตรา 7 ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรา 20 กำหนดว่าการจัดการอาชีวศึกษา ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้เพื่อให้การอาชีวศึกษาจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการประกอบการทำงานอาชีพในสถานประกอบการและงานอาชีพอิสระ การจัดการอาชีวศึกษาจึงต้องจัดในลักษณะความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ เป็นการศึกษาที่เปิดกว้างให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและสอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ

หลักการอาชีวศึกษา

หลักการอาชีวศึกษา หมายถึง นโยบายและแนวปฏิบัติที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรมในการมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา โดยเฉพาะการส่งเสริมให้สถานประกอบการร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานประกอบการได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตน เพื่อเข้าสู่การทำงานอาชีพที่ดี ผู้เรียนควรได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงและเรียนรู้ตามวิถีทาง ความถนัด ความสามารถของแต่ละคนที่แตกต่างกัน การเรียนอาชีวศึกษาจึงต้องเป็นสิ่งเดียวกับการปฏิบัติงาน ไม่ใช่การเรียนเพื่อเตรียมสู่การปฏิบัติงาน ผู้เรียนควรได้เรียนในสถานการณ์จริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การจะเป็นเช่นนี้ได้ก็คือการเรียนในสถานประกอบการนั่นเอง และการจะทำเช่นนี้ได้ก็ต้องทำให้สถานศึกษากับสถานประกอบการ

เป็นสถานที่เดียวกัน โดยหลักการแล้วผู้ที่เข้ารับการศึกษาระดับ ปวช. และ ปวส. จะต้องได้เรียนสาขาวิชาที่ตนเองถนัด สนใจและตามความต้องการของตลาดแรงงาน มีทักษะ มีสติปัญญา มีคุณธรรมในการทำงาน มีความสามารถป้องกันอุบัติเหตุ ทำงานเป็นทีมได้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพนักงานที่ดี เป็นผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความรู้ภาษาอังกฤษ มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ มีความอดทน ขยัน ซื่อสัตย์และรักองค์กร

อาชีวศึกษามีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเนื่องจากความต้องการงานที่มีคุณภาพ อาชีวศึกษาจึงต้องพัฒนาแรงงานให้มีความรู้ ความสามารถ ตามความต้องการของธุรกิจและอุตสาหกรรม การจัดการอาชีวศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้น อาศัยหลักการที่เป็นพื้นฐานเป็นการดำเนินงานอาชีวศึกษา (Prosser; & Aleen. 1925) ดังนี้

1. แบบ ชนิด จำนวน การใช้และการจัดวางวัตถุและเครื่องมือในเนื้อที่ที่มีอยู่ ต้องเหมือนกับสภาพการจัดการที่มีอยู่ในสถานที่ทำงานจริง นอกจากนี้ระยะเวลาของการใช้ฝึกทักษะที่จำเป็นเพียงพอที่จะให้ทำงานได้ ปริมาณและคุณภาพของผลงาน จำนวนของครูต่อผู้เรียน และการมีประสิทธิภาพของผู้เรียนที่ได้รับจากโรงเรียนนำไปใช้ในการทำงาน

2. ครูต้องมีประสบการณ์ในการทำงานจริงมาก่อน และมีทักษะในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่แหล่งจ้างงานใช้อยู่ การสอนต้องทำแบบเดียวกัน ไม่ควรสร้างแบบการสอนเพื่อที่จะใช้ทดแทนกัน แต่ต้องทำให้เหมือนสภาพงานที่ทำจริง จุดเน้นอีกอย่างหนึ่งก็คือ การฝึกปฏิบัติต้องเป็นไปตามความต้องการของแหล่งจ้างงาน ผู้เรียนควรสามารถที่จะนำประสบการณ์จากการฝึกอาชีพไปใช้ในการทำงานโดยให้มีการปรับตัวน้อยที่สุด

3. กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบหรือวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์จะต้องสร้างให้เกิดเป็นนิสัยกับผู้เรียนและการฝึกทักษะต้องเป็นลักษณะที่ถูกต้องและสร้างให้เกิดตามแบบฉบับ ซึ่งนำไปถึงช่วงระยะเวลาของการฝึกในแต่ละคาบ ตลอดจนระยะเวลาของการฝึกโดยรวม รวมถึงคุณสมบัติที่ควรจะมีในแต่ละอาชีพ เช่น ช่างอุตสาหกรรมควรจะมีความรู้ในการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ เป็นต้น

4. ขนาดของชั้นเรียน การสอนเป็นรายบุคคล วิธีการสอน การแนะแนว และการคัดเลือกผู้เรียน และการปรับปรุงแผนการดำเนินงานของโปรแกรมฝึกอาชีพ เนื่องจากในแต่ละอาชีพอาจมีความจำเป็นต้องคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเท่านั้นในการเข้าฝึก เช่น ความสามารถทางด้านการคิดคำนวณตัวเลขอาจมีความจำเป็นในการประกอบอาชีพบางสาขา เช่น บัญชี ช่างไฟฟ้า เป็นต้น นอกจากนั้นบุคลิกลักษณะทางกายภาพและสุขภาพของผู้เรียนที่จะประกอบอาชีพในสาขานั้นมีความจำเป็นต้องนำมาพิจารณาด้วย

5. การเข้าสู่การฝึกอาชีพ การอาชีวศึกษาไม่ใช่สำหรับใครก็ได้หรือคนทุกคน แต่จะมุ่งเฉพาะผู้ที่จะสามารถไปประกอบอาชีพในสาขานั้นๆ ได้ดีและมีประสิทธิภาพเท่านั้น ขบวนการคัดเลือกต้องผ่านขั้นตอน และมีกระบวนการแนะแนวอาชีพที่เหมาะสมก่อนจะเข้าทำการฝึกอาชีพได้ บุคคลที่จะเข้ารับการฝึกอาชีพควรได้รับการพิจารณาโดยยึดความสนใจ เจตคติที่มีต่องาน ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลและต้องเป็นบุคคลที่จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหลังจากได้รับการฝึกแล้ว

6. ปัจจัยสำคัญที่จะมีผลให้โปรแกรมการฝึกอาชีพประสบผลสำเร็จตามที่คาดหมายไว้ในการฝึกอาชีพจะมีผู้เรียนไม่มากที่สามารถเข้ารับการฝึกทักษะของอาชีพโดยตรง โดยไม่ต้องทำการฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นก่อน ดังนั้น จึงต้องใช้เวลาในการฝึกทักษะพื้นฐานกันในช่วงเริ่มต้นไปจนถึงจบพร้อมกับการฝึกทักษะอาชีพ และคาดหวังว่าทักษะที่ใช้โดยตรงในการประกอบอาชีพจะต้องได้รับการฝึกเพิ่มขึ้นในโอกาสต่อไป ดังนั้น ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกแต่ละวันในแต่ละเรื่องที่จะครอบคลุมทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ รวมถึงความรู้ทางด้านเทคนิคการทำงานที่จะพัฒนาไปถึงการเป็นผู้ทำงานในสาขาอาชีพที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง

7. ครูผู้ฝึกอาชีพจะไม่สามารถสอนในสิ่งที่ครูเองก็ไม่รู้เหมือนกัน เพราะทักษะและความรู้ของอาชีพต่างๆ เป็นความสามารถเฉพาะของผู้ประกอบอาชีพนั้น ครูจึงควรมีประสบการณ์ในอาชีพนั้นและเป็นผู้ที่มีความสำเร็จและเป็นตัวอย่างที่ดีของอาชีพนั้น จึงเหมาะสมที่จะมาเป็นครูผู้ฝึกอาชีพกับผู้ประกอบอาชีพนั้นๆ ประสบการณ์ที่มีความจำเป็นที่จะต้องถ่ายทอดให้ผู้เรียนและตรงตามความต้องการของนายจ้างหรือแต่ละที่ทำงาน ประสบการณ์การทำงานจึงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของครูผู้สอนวิชาชีพ

8. ความชำนาญในการทำงานที่คาดหวังว่าจะมีในตัวผู้เรียนผู้ซึ่งมองหางานทำอยู่เป็นหน้าที่ของการอาชีวศึกษาที่จะต้องเตรียมคนให้มีคุณธรรมและความสามารถสอดคล้องกับคุณสมบัติและความสามารถที่แหล่งจ้างงานต้องการ ยิ่งกว่านั้นการทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติพร้อมที่จะทำงานได้ต้องใช้เวลาในการฝึกซึ่งอาจจะเป็นเดือน เป็นปีที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติถึงความต้องการของแหล่งจ้างงาน

9. อาชีวศึกษาไม่ควรเป็นเพียงรายวิชาที่สอนในโรงเรียนเท่านั้น แต่ควรเป็นโครงการที่เกิดจากความต้องการของสังคม และถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนนั้นๆ ดังนั้น การมีคณะกรรมการดำเนินการที่จะตรวจสอบหาความต้องการของตลาดแรงงาน ครูผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน โปรแกรมวิชาชีพที่เปิดโอกาสให้คนได้ทำงานในสาขาอาชีพนั้นในชุมชน ภาคนั้นและประเทศในที่สุด การสอนทักษะวิชาชีพนอกเหนือจากความต้องการของสังคมเป็นสิ่งที่น่าสนใจแต่ไม่ควรจัดอยู่ในอันดับความสำคัญสูงกว่าความต้องการอาชีพที่เกิดขึ้นขณะนั้นของสังคมและประเทศ

10. การฝึกปฏิบัติจริงยังคงเป็นสิ่งที่ดีและจำเป็นต้องทำเพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะของอาชีพนั้นอย่างจริงจัง ผู้เรียนจะไม่สามารถเข้าถึงสภาพของการทำงานจริง ถ้ารูปแบบการฝึกเป็นการฝึกที่ไม่เหมือนหรือเป็นของที่จำลองสร้างขึ้นมาเพื่อให้เทียบเคียงกันได้ การฝึกต้องกระทำให้เหมือนจริงทุกประการกับสภาพของการทำงานที่เป็นอยู่และสภาพการณ์ บรรยากาศการทำงานที่เป็นอยู่จริงในแหล่งจ้างงาน

11. ความต้องการในการวิเคราะห์งานอาชีพต่างๆ เป็นวิธีการที่นำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร และยิ่งกล่าวหาตึงไปถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ตัวแทนที่จะให้คำแนะนำในกลุ่มสาขาอาชีพต่างๆ ครูผู้สอนวิชาชีพต้องใช้ทรัพยากรบุคคลจากแหล่งเหล่านี้เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงเนื้อหาวิชาและวิธีการเรียนการสอน

12. การร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างความรู้ทางด้านเทคนิคและโครงสร้างของอาชีพกับการฝึกทักษะ เพื่อให้เกิดขึ้นและมีความรู้ความสามารถตามที่โปรแกรมกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ เช่น การใช้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ การสอนคณิตศาสตร์ควรจะมีความสัมพันธ์กับการฝึกอาชีพในสาขาที่ใช้คณิตศาสตร์โดยตรงดีกว่าการแยกกระบวนการวิชาคณิตศาสตร์ออกเป็นอิสระ การร่วมมือกับผู้สอนวิชาทฤษฎีและปฏิบัตินั้นมียอยู่ แต่การร่วมมือกันระหว่างรายวิชาที่เกี่ยวข้องกันนั้นจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์กันง่ายต่อการเรียนรู้ ถ้าหากความรู้ที่สอนนั้นผู้เรียนไม่สามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในอาชีพได้ ผู้เรียนจะขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบอาชีพที่มีคุณภาพในที่สุด

13. ความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาชีวศึกษาต้องจัดให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนในขณะนั้นและให้มีความสัมพันธ์กับความต้องการนำไปใช้ทำงานของผู้เรียนอย่างจริงจัง ทฤษฎีนี้ยังรวมไปถึงการฝึกอบรมของผู้ที่มีงานทำอยู่แล้ว ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับงานที่กำลังทำอยู่ในขณะนั้น เช่น การฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้กับช่างเทคนิคเมื่อมีเครื่องมือชนิดใหม่เข้ามาเป็นต้น

14. ไม่ควรใช้หลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คะแนนระดับ I.Q. หรือคุณสมบัติอื่นๆ มาเป็นเครื่องวัดความสำเร็จของการเรียนวิชาชีพ แต่ควรจะต้องรู้ถึงความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน เพื่อที่จะได้แนะนำให้เข้าสู่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างได้ผลหรือแนะนำไม่ให้เข้าสู่อาชีพที่ไม่เหมาะกับนักเรียน ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับการแนะแนวอาชีพและถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของอาชีวศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพจนถึงปัจจุบัน

15. หลักสูตรและการสอนวิชาชีพ ซึ่งนักอาชีวศึกษาควรออกแบบโครงสร้างที่ความสามารถปรับตัวและยืดหยุ่นได้ดีกว่าโครงสร้างที่ไม่สามารถจะยืดหยุ่นหรือปรับได้เลย เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นได้เสมอ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของพนักงานในสถาน

ประกอบหรือแหล่งทำงานต่างๆ อีกด้วย เมื่อคุณสมบัติเปลี่ยนแปลงไป หลักสูตรและการสอนต้องเปลี่ยนไปด้วย การบริหารงานอาชีวศึกษาต้องแก้ไขและยึดหลักของการยืดหยุ่นเป็นสำคัญ

16. การจัดหาชีวิตศึกษาต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงกว่าการจัดการศึกษาสามัญ ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นค่าเครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่และชั้นเรียน โดยเฉพาะชั้นเรียนอาชีวศึกษาจะมีขนาดเล็กกว่าชั้นเรียนปกติในวิชาสามัญ ดังนั้น การจัดหาชีวิตศึกษาจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายสนับสนุนเพียงพอ

การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ในด้านการศึกษาที่จะช่วยให้บุคคลได้ค้นพบความสามารถของตนเอง เพื่อใช้ในการทำงานและประกอบอาชีพ นอกจากนี้การอาชีวศึกษายังหมายถึง การมุ่งผลิตกำลังคน โดยมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา ทางด้านเทคนิคศึกษามีคุณภาพที่จะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวหน้า กำลังคนที่ผลิตโดยการอาชีวศึกษามีหลายระดับ ดังนี้

1. กำลังคนระดับกึ่งฝีมือ
2. กำลังคนระดับช่างฝีมือ
3. กำลังคนระดับช่างเทคนิค
4. กำลังคนระดับช่างเทคนิคชั้นสูง

การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาทั่วไป ในแง่ที่ว่าเป็นการศึกษาเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ โดยการจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ ความสามารถ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รวมทั้งการสร้างอุปนิสัยที่ดีและจำเป็นในการทำงาน

การอาชีวศึกษาได้นำแนวความคิดของบลูม (Bloom, 1976: 11) มาใช้และดัดแปลงตามลักษณะของการจัดหาชีวิตศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นไปในการพัฒนาอาชีพ ได้เน้นความสำคัญด้านทักษะมากกว่าด้านสติปัญญาและด้านเจตคติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความชำนาญ ด้านอาชีพ ทั้งด้านการผลิต การทำการตลาด การขาย โดยสามารถนำความรู้ด้านทฤษฎีและปฏิบัติไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุป หลักการอาชีวศึกษา ไม่ว่าการอาชีวศึกษาจะผลิตกำลังคนระดับใดก็ตามเพื่อป้อนแรงงานส่วนไหน ควรคำนึงถึงความต้องการ 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการด้านบุคคล บุคคลมีความต้องการทางกายภาพ (ปัจจัย 4) ต่างกันที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้ยังมีความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความรัก ความเอาใจใส่ ความปลอดภัย การยกย่องนับถือ ความสำเร็จในชีวิต และบุคคลก็ยังมีอารมณ์ ความสนใจ และความสามารถที่ต่างกันอย่าง

2. ความต้องการทางสังคม เพื่อผู้ประกอบอาชีพได้ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ มีประโยชน์ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในสังคม รู้จักหน้าที่ของตน

3. ความต้องการทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศชาติ ประเทศต้องการแรงงานในด้านใด ต้องการช่างฝีมือ ช่างเทคนิค หรืออาชีพประเภทใดที่ขาดแคลนและจำเป็นต้องการพัฒนาประเทศ เพื่อจะได้จัดวางหลักสูตรอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของงานอาชีพและสถานประกอบการ

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลกและเทคโนโลยีมีผลให้ประเทศไทยต้องเร่งรัดการพัฒนาประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รัฐมีนโยบายขับเคลื่อนประเทศและสังคมไทยสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ คือ ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน การเตรียมความพร้อมกำลังคนเพื่อเผชิญกับระบบเศรษฐกิจใหม่ ที่มีลักษณะโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การผลิตกำลังคนให้มีฐานความรู้ในวิชาชีพเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาของประเทศให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเป็นหัวใจสำคัญ

การจัดการอาชีวศึกษา เป็นกระบวนการผลิตและพัฒนาากำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระบบเทคนิคและระดับเทคโนโลยี ที่มีลักษณะเฉพาะ สัมพันธ์อย่างชัดเจนกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีแต่ละภาคเศรษฐกิจ เจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลมีความรู้ มีทักษะในวิชาชีพ พื้นฐานและวิชาชีพเฉพาะทาง พร้อมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สามารถนำทักษะความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างผลผลิตและรายได้ เกิดการพัฒนาอาชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืน ใช้การศึกษาวิชาชีพเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาวิชาชีพ มีภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงจำเป็นต้องกำหนดแผนพัฒนาการอาชีวศึกษาให้มีความเข้มแข็ง ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อสนองตอบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา คือ “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติที่วางรากฐานในการจัดและพัฒนาการศึกษา ได้แก่ การกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนไม่น้อยกว่าสิบสองปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่จัดเก็บค่าใช้จ่าย และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติจากเจตนารมณ์ดังกล่าวของรัฐธรรมนูญทำให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มีบทบัญญัติในการวางกรอบและแนวทางเพื่อปฏิรูปการศึกษาในประเด็นหลัก ดังนี้

1. เน้นให้การศึกษาแก่ปวงชนทั้งเด็ก เยาวชน คนวัยทำงาน และผู้เกษียณงานแล้ว โดยเปลี่ยนรูปแบบการให้การศึกษาให้หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน

2. เพิ่มการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยผู้เรียนไม่เสียค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าสู่การอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาได้สะดวกขึ้นและมากขึ้น

3. เน้นให้ทุกภาคมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันต่างๆ เช่น สถาบันศาสนา สถานประกอบการ ครอบครัวย ฯลฯ

4. มีระบบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีมาตรการหลากหลายในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ คุณภาพครูอาจารย์ คุณภาพการบริหารจัดการ และคุณภาพด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

5. ปรับโครงสร้างการบริหารการศึกษา โดยมีองค์คณะบุคคล รวมทั้งผู้แทน ประชาชน ร่วมกำหนดนโยบายทางการศึกษา และกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาลงไปที่เขตพื้นที่

6. ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นที่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้

6.1 เรียนวิธีเรียนรู้ตลอดชีวิต

6.2 เรียนแล้วคิดเป็นทำเป็น

6.3 เรียนแล้วคิดดีทำดี

6.4 เรียนแล้วอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

6.5 เรียนแล้ว สามารถไปสู่จุดหมายแห่งชีวิตได้

ในมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุ “การอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการหรือ โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง” ประกอบกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุไว้ในมาตรา 32 บัญญัติว่าให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็น 1 ใน 4 องค์กรหลัก ในการจัดระเบียบบริหารกระทรวงศึกษาธิการและกำหนดหน้าที่ไว้ในมาตรา 34 ให้ “คณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบายแผนพัฒนา มาตรฐาน และหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม การตรวจสอบและประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ”

จากบริบทด้านกฎหมายดังกล่าวข้างต้นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้ยึดเป็นหลักการในการจัดการอาชีวศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว ภายใต้กรอบแนวคิดและหลักการดังนี้

1. สร้างเอกภาพเชิงนโยบาย เนื่องจากมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รับผิดชอบการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติพบว่า เฉพาะหน่วยงานของรัฐมี 22 กรม ใน 9 กระทรวง จัดอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ บางครั้งมีปัญหาด้านความซ้ำซ้อน ความสับสนเปลือง ชาติการประสานและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ชาติ เอกภาพด้านนโยบายและเป้าหมายคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่เป็นองค์คณะบุคคล ตามพระราช- บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงเป็นองค์กรหลักในการ เสนอนโยบายการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมเพียงองค์กรเดียวเช่นเดียวกับ คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการอุดมศึกษาที่ดูแลการจัดการศึกษาระดับ อุดมศึกษา

2. การกระจายอำนาจ มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการอาชีวศึกษาจาก ส่วนกลาง สู่สถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งจะรับผิดชอบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาใน 2-3 จังหวัด ต่อ 1 สถาบันการอาชีวศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษาแต่ละแห่งจะบริหารโดยคณะกรรมการ 2 คณะ ประกอบด้วย

2.1 คณะกรรมการสภาสถาบันอาชีวศึกษา มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา อาชีวศึกษาของรัฐ จัดตั้ง ยุบ ขยาย หรือเลิกสาขาวิชา อนุมัติหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ลงมา บริหารงานวิชาการ อนุมัติให้ปริญญาบัตร บริหารงานบุคคล และสรรหาผู้อำนวยการ สถาบันการอาชีวศึกษาเพื่อเสนอความเห็นชอบและถอดถอน

2.2 คณะกรรมการบริหารสถาบันอาชีวศึกษา มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการ สถาบันการอาชีวศึกษา แต่งตั้ง ถอดถอน คณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่อื่นใดตามที่คณะกรรมการ สถาบันอาชีวศึกษามอบหมาย สรรหาผู้อำนวยการสถานศึกษาอาชีวศึกษาและรองผู้อำนวยการสถาบัน การอาชีวศึกษาเพื่อเสนอความเห็นชอบในการแต่งตั้งและถอดถอน ทำหน้าที่อื่นใดตามที่คณะกรรมการ การบริหารสถาบันการอาชีวศึกษามอบหมาย

สำหรับหน่วยปฏิบัติที่เป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาภายใต้สถาบันกำหนด ให้มี คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ซึ่งในแนวทาง ปฏิรูปเป็นการกระจายอำนาจสู่คณะบุคคลแทนการกระจายอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งตามระบบ เดิม

3. การกำหนดระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ชีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ด้านทรัพยากรมนุษย์ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐานของแรงงานค่อนข้างต่ำรวมถึงมีสมรรถนะ โดยภาพรวมต่ำ แรงงานไทยจำนวนไม่น้อยมีทักษะหรือความสามารถในการปฏิบัติงานหรือการประกอบ อาชีพอย่างดีเป็นที่ยอมรับ แต่ยังไม่มีการยกระดับคุณค่าของความสามารถในการปฏิบัติงาน

ขณะที่คุณวุฒิทางการศึกษามีได้ประกันความสามารถในการปฏิบัติงานเสมอไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องระดมกำลังสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มอาชีพ/สมาคมอาชีพและผู้ประกอบการ เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรฐานอาชีพ (Occupation Standards) อันจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualifications) เพื่อสร้างจุดเชื่อมต่อระหว่างความสามารถในการปฏิบัติงานและคุณวุฒิทางการศึกษา การดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยองค์กรหลักและกลไกที่เข้มแข็งรับผิดชอบ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ และทำให้การอาชีวศึกษาเป็นระบบเปิด (Open Entry/Open Exit) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้โอกาสผู้ที่ทำงานอยู่แล้วได้เพิ่มพูนความรู้และเทียบประสบการณ์ ได้รับคุณวุฒิวิชาชีพ และให้ระบบอาชีวศึกษาเป็นระบบการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

4. การกำหนดมาตรฐานการอาชีวศึกษา การผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา มีการดำเนินการหลายหน่วยงานและหลายระดับ ให้สอดคล้องกับแนวโน้มการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นภารกิจที่สำคัญของการอาชีวศึกษาในการผลิตกำลังคน ให้มีทักษะความรู้และสมรรถนะในการประกอบอาชีพ ตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่อาจส่งผลถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แต่เนื่องจากมีหลายหน่วยงาน ทั้งสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ จัดการอาชีวศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างมาตรฐานการอาชีวศึกษาในระดับชาติ เพื่อเป็นกรอบการดำเนินการของหน่วยต่างๆ โดยกำหนดให้คณะกรรมการการอาชีวศึกษา องค์กรหลักกำหนดมาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ และมีกลไกกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

5. การสร้างแรงจูงใจในการระดมความร่วมมือ การอาชีวศึกษาเป็นกระบวนการการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในด้านความสามารถในการทำงาน ทั้งในฐานะผู้ผลิต ผู้ให้บริการ ผู้ใช้ ผู้สร้าง และผู้พัฒนาเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปัจจัยการผลิต การดำเนินการผลิตและพัฒนา กำลังคนดังกล่าวต้องการใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากและมีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การอาชีวศึกษาจึงต้องเปิดโอกาสและสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงาน องค์กรวิชาชีพ องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ รวมทั้งชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศและเพิ่มคุณภาพในการผลิตกำลังคนที่สนองตอบความต้องการในการพัฒนาประเทศได้มากขึ้น

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เร่งดำเนินการอาชีวศึกษาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามแนวนโยบายของรัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการตามแนวทาง ดังนี้

1. การพัฒนาระบบอาชีวศึกษา การพัฒนาการอาชีวศึกษาได้กำหนดแนวทางดำเนินการโดยมุ่งปรับทิศทางแนวทาง (Reorientation) ดังนี้

1.1 ให้ความสำคัญกับความต้องการ (Demand Driven) พัฒนาหลักการและจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นความต้องการกำลังคนเป็นหลัก ทั้งความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการ ทิศทางการพัฒนาประเทศ และศักยภาพของบุคคลเป็นสำคัญ มีการปรับหลักสูตรใหม่ทุกระดับ โดยมุ่งเน้นความต้องการกำลังคนในการจ้างงานและการส่งเสริมอาชีพอิสระสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาค

1.2 พัฒนาระบบการอาชีวศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) สถานศึกษาทุกแห่งต้องพัฒนาระบบงาน พัฒนาศูนย์วิทยบริการให้เอื้อต่อการเรียนรู้นักศึกษาค้นคว้า ความต้องการและการถ่ายโยงความรู้ในสาขาวิชาชีพ เรียนรู้ความต้องการจากภายนอก เรียนรู้ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม สร้างเครือข่าย เชื่อมโยงเพื่อเรียนรู้วิชาชีพและวิชาที่เกี่ยวข้องร่วมกันในองค์กร เพื่อการพัฒนาบุคลากร นักเรียนนักศึกษา และสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3 พัฒนาระบบการอาชีวศึกษาให้เป็นการศึกษาต่อเนื่อง (Lifelong Learning) ขยายฐานการพัฒนากำลังคนให้กว้างขวางโดยไม่มีขีดจำกัด ครอบคลุมประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับชั้น ปรับระบบการจัดการอาชีวศึกษาให้เป็นการศึกษาต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกำลังคนในประเทศด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย สะดวกต่อการเข้าถึงบริการมากที่สุด ส่งเสริมให้บุคคลที่ทำงานอยู่แล้วหรืออยู่นอกระบบการศึกษา ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาทักษะอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

1.4 พัฒนาระบบอาชีวศึกษาให้เป็นระบบเปิด (Open Entry/Open Exit) ขยายโอกาสการศึกษาวินิจฉัยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขวาง สร้างความยืดหยุ่น บุคคลสามารถเข้าเรียนหรือหยุดเรียนได้ตามความจำเป็น โดยนาระบบโมดูล (Module) ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน

1.5 พัฒนาระบบการเทียบโอนประสบการณ์ (Validation of Experience) สร้างระบบการเทียบประสบการณ์เพื่อยกระดับคุณค่าของผู้มีทักษะอาชีพเพื่อให้จุดเชื่อมโยงระหว่างวุฒิการศึกษากับอาชีพเป็นการสะสมหน่วยการเรียนรู้สำหรับการศึกษาต่อเพิ่มเติมเพื่อรับคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification) เอื้อโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนควบคู่กับการประกอบอาชีพของตนเองได้

1.6 สร้างความเชื่อมโยง (Articulation) จัดระบบหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน การศึกษาวินิจฉัย ให้มีความเชื่อมโยงกับการศึกษาในระดับและประเภทต่างๆ เพื่อการสร้างคุณภาพมาตรฐาน และการถ่ายโยงคุณวุฒิ

2. การพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อให้การเรียนรู้วิชาชีพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมอาชีวศึกษาได้ปรับระบบการเรียนรู้ โดยใช้หลักการสำคัญ ดังนี้

2.1 จัดระบบการเรียนรู้ในลักษณะสหวิทยาการ (Multidisciplinary) การเรียนรู้วิชาชีพและเทคโนโลยีจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาใช้กับวิชาชีพหลักที่เรียนและประยุกต์ให้ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาอาชีพได้อย่างหลากหลาย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้กำหนดนโยบายให้แต่ละสถานศึกษาจัดแผนการเรียนให้มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ เนื่องจากในปัจจุบันการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ไม่สามารถแยกออกจากกัน ลักษณะปัจเจกรายวิชาได้ เพราะผู้เรียนจะขาดความสามารถในการนำรายวิชาต่างๆ มาหลอมรวมให้ไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตการทำงาน ดังนั้น ศาสตร์ในแต่ละแขนงวิชาจะต้องมีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ในลักษณะเดียวกันกับการดำเนินธุรกิจที่ต้องสามารถประยุกต์ศาสตร์ด้านต่างๆ ให้หลอมรวมกันเป็นผลผลิตได้

2.2 สร้างความแข็งแกร่งทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ (Solid Knowledge/Solid Practical) จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการภาคทฤษฎีและปฏิบัติเข้าด้วยกัน ไม่มีการแยกทฤษฎีและปฏิบัติจากกันอย่างสิ้นเชิง เพื่อให้มีการสร้างความแข็งแกร่งทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการเชื่อมโยงและประยุกต์สู่การปฏิบัติงานอาชีพจริง การสร้างความแข็งแกร่งให้กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ เนื่องจากการอาชีวศึกษาจะต้องเน้นให้คนงานประกอบอาชีพได้จริง ดังนั้น ในกระบวนการเรียนรู้จึงต้องประกอบไปด้วยองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างมีความสำคัญเท่าๆ กัน ผู้เรียนต้องมีความรู้สัมพันธ์กับทักษะอาชีพ ทั้งความรู้ด้านวิชาเทคนิคอาชีพ และความรู้ที่เป็นทักษะชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการทำงาน มีภูมิความรู้ ปฏิบัติได้จริงและเข้าใจชีวิต

2.3 ให้ความสำคัญกับการสร้างสมรรถนะอาชีพ (Competency Base) ขยายการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและการฝึกงานในสถานประกอบการ (Dual Vocational Training และ On-the-Job Training) การเรียนการสอนอาชีวศึกษาทุกระดับและประเภทวิชา พัฒนาโดยจัดให้มีการเรียนรู้โดยใช้สมรรถนะหรือความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นฐานเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะจนเกิดสมรรถนะในอาชีพนั่นๆ การจัดหลักสูตรจึงต้องดำเนินการจากการวิเคราะห์อาชีพและพัฒนามาตรฐานสมรรถนะ (Competency standard) ของแต่ละอาชีพเป็นสำคัญ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญของการอาชีวศึกษา ดังนั้น การเร่งประชาสัมพันธ์ รณรงค์ความร่วมมือจากภาคเอกชนเพื่อขยายการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการส่งเสริมการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการจึงเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้วิชาชีพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยมุ่งสมรรถนะอาชีพเป็นหลัก ได้มีการร่วมมือประสานงานกับสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ด้วยการสร้างความเข้มแข็งและให้ความสำคัญกับการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีซึ่งเป็นแนว

ความคิดใหม่ที่ทำให้สถานศึกษา และสถานประกอบการร่วมมือกันเตรียมความพร้อมให้แก่เยาวชน โดยสถานศึกษามีส่วนร่วมในการสอนวิชาภาคบังคับพื้นฐาน สถานประกอบการรับผิดชอบในการฝึกอาชีพนักเรียนจากสถานศึกษาและมีสถานะเป็นผู้ฝึกอาชีพในระหว่างการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ด้วยการนำ 2 วิธีการมาใช้ในการศึกษานี้ ก่อให้เกิดสิ่งที่ท้าทายอย่างมาก คือ ทั้งสองฝ่ายที่เข้าร่วมการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจะต้องมีความเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานตามมาตรฐานการตรวจสอบและการประเมินผลจะต้องมีการวางแผนร่วมกัน ในการเตรียมการและการควบคุมขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ขั้นต้น สิ่งสำคัญที่สุดของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ การร่วมมือกัน การยอมรับ และการอุทิศตนจากสถานศึกษา ครู สถานประกอบการ นักเรียนและผู้ปกครอง

2.4 การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้จากเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (Self-Learning/E-Learning) กรมอาชีวศึกษาได้ให้การสนับสนุนสถานศึกษาทุกแห่ง จัดสถานที่สำหรับการส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จากเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Access Learning Center) ในทุกสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนทางเครือข่าย ICT ในรูปแบบ E-Learning

ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ปรับบทบาท 5 ประการ คือ

1. ได้คิดเอง ทำเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
3. มีส่วนร่วมในการประเมินผล
4. เน้นกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง นำไปใช้ประโยชน์ได้
5. เป็นการเรียนรู้ร่วมกันโดยมีผู้เรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาได้สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Access Learning Center) และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ครูอาจารย์ใช้ประโยชน์และกระตุ้นให้นักเรียนนักศึกษาไปเรียนรู้ใฝ่เรียนใฝ่รู้เช่นกัน โดยให้ความสำคัญการระดมทรัพยากร ICT ในท้องถิ่นด้วย

2.5 การจัดทำโครงการหรือโครงงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการสร้างสมรรถนะในการประกอบอาชีพ ผู้เรียนทุกคนจะต้องจัดทำโครงการหรือโครงงาน ด้วยการบูรณาการความรู้ ทักษะ

ประสบการณ์ความชำนาญ สร้างชิ้นงาน เพื่อจัดสมรรถนะในการประกอบอาชีพ ก่อนจบการศึกษาทุกหลักสูตร

3. การพัฒนาระบบบริหารจัดการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาระบบบริหารจัดการ (Re-organizing) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาภายใต้คณะกรรมการการอาชีวศึกษารับผิดชอบงานนโยบาย มาตรฐานหลักสูตรอาชีวศึกษาทุกระดับ ส่งเสริมประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดอาชีวศึกษามีสำนักต่างๆ ขึ้นมารับผิดชอบงานแต่ละด้าน

4. การพัฒนาระบบครูและบุคลากร เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบครูและบุคลากรการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย

4.1 พัฒนามาตรฐานครูและผู้บริหารการอาชีวศึกษา (Vocational Education Teachers and Administrators Standards) การจัดอาชีวศึกษาในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น บริหารและครูอาจารย์ต้องเป็นผู้รอบรู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษสำคัญหลายประการที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีคุณภาพและสำเร็จการศึกษาด้วยความมั่นใจในการเข้าสู่อาชีพ ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดมาตรฐานครูและผู้บริหารโดยเฉพาะ โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรเหล่านี้มีสมรรถนะตามที่กำหนด ทั้งความรู้ทางเทคนิค (Technical Skills) มาตรฐานเหล่านี้จะมีตัวชี้วัดเพื่อเป็นเกณฑ์ในการประเมินเพื่อจัดการฝึกอบรมพัฒนาได้เหมาะสม

4.2 สร้างศักยภาพในวิชาชีพ (Competent Teachers) ด้วยการส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานจริงด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการ เพื่อถ่ายทอดแก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และมีเครือข่ายการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการอย่างใกล้ชิด โดยจัดให้มีแผนงานสร้างความเข้มแข็งในวิชาการและวิชาชีพ ประกอบด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมในด้านการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาทักษะวิชาชีพ พัฒนางานกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของกลุ่มวิชาต่างๆ การวิจัยในชั้นเรียน การวัดและประเมินผล การประกันคุณภาพ การใช้สื่อการเรียนการสอนและการบริหารงบประมาณ เป็นต้น

4.3 สนับสนุนให้ครูปรับตัวก้าวไปสู่ Learning Teachers สามารถ Up-load สื่อการสอนและหาความรู้เพิ่มจาก ICT มีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning) โดยได้จัดให้มีแผนงานเตรียมความพร้อมเข้าสู่การพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วยงาน/โครงการ/และกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น การจัดประชุมสัมมนา การ

ฝึกอบรม การศึกษาดูงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาการอาชีวศึกษา การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ครูอาชีวศึกษาต้องทำหน้าที่ทั้งด้านการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ต้องเป็นครูที่ปรึกษา ครูนิเทศในสถานประกอบการและครูทวิภาคี คือ ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการเพื่อเตรียมแผนการฝึกงานและติดตามความก้าวหน้าของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ต้องพัฒนาระบบการเรียนการสอน การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูต้องแสวงหาความรู้ ใฝ่รู้ เพื่อเป็นผู้ที่ทันต่อความก้าวหน้าของวิชาการและเทคโนโลยีต้องเป็น Learning Teachers

4.4 ฝึกอบรมพัฒนาและให้การรับรองครูฝึกในสถานประกอบการที่มีบทบาทในการจัดการอาชีวศึกษา ครูอาชีวศึกษาทุกคนได้รับการสนับสนุนให้ใช้เวลาอย่างน้อย 1-2 สัปดาห์ในระหว่างปิดภาคเรียน ปฏิบัติงาน ทำงานจริงในสถานประกอบการ ด้วยเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ

4.4.1 เพื่อตามให้ทันเทคโนโลยีในอาชีพนั้นๆ

4.4.2 เพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำเร็จของการได้มีโอกาสสร้างประสบการณ์อาชีพครู มีส่วนทำให้ครูตื่นตัวในการพัฒนาตนเองและสร้างความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกับสถานประกอบการได้

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตระหนักดีว่าเทคโนโลยีในตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงได้ร่วมมือกับสถานประกอบการจัดฝึกอบรมครูอาจารย์ด้านเทคโนโลยีในแต่ละสาขาวิชาชีพ โดยส่วนใหญ่ฝึกอบรมในสถานประกอบการ หน่วยงานฝึกอบรมและสถาบันอุดมศึกษาที่มีเครื่องมือพร้อม ทั้งนี้เพื่อให้ครูนำความรู้มาปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี

4.5 การพัฒนาทักษะ IT และภาษาอังกฤษ จุดมุ่งหมายสำคัญของการพัฒนาทักษะ IT แก่ครูอาจารย์เพื่อให้สามารถเรียนรู้จากเครือข่าย Internet และที่สำคัญสามารถ Down-load องค์ความรู้ใหม่พร้อม Up-load วิชาที่สอน สามารถสื่อสารด้วย ICT กับนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาตนเองและงาน นอกจากนี้ที่ได้ดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ทั้งส่วนที่ใช้สำหรับชีวิตประจำวันและภาษาอังกฤษเทคนิคที่ใช้ในวิชาชีพต่างๆ

5. การพัฒนาระบบการเงินและการระดมทรัพยากร (Re-Financing and Re-Mobilizing Resources) ได้มีการดำเนินการ ดังนี้

5.1 การวางแผนระดับพื้นที่ (Area Catchments Planning) การรวมกลุ่มสถานศึกษาเป็นรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษามีผลให้มีการวางแผนระดับพื้นที่เขตบริการอาชีวศึกษา เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาและการสนับสนุนทรัพยากร เป็นไปตามความต้องการของระบบเศรษฐกิจ

และอาชีพของประชาชนในพื้นที่ ปรับเปลี่ยนถ่ายโอนภาระหน้าที่การให้บริการตามความต้องการอย่างรวดเร็ว

5.2 การวางแผนการใช้ทรัพยากร (Resource Mapping) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ได้ใช้กลไกการรวมกลุ่มสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาในการกำหนดการระดมทรัพยากร การสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อลดปัญหาความล้นเหลือ ขาดซ้อนและความขาดแคลนในพื้นที่ รวมทั้งให้ความสำคัญการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนและสถานประกอบการ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างการจัดการศึกษาและการสร้างผลผลิตตามศักยภาพของอาชีพนั้นๆ

5.3 การจัดงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Results-Based Budgeting) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการปรับระบบการจัดการและบริหารงบประมาณในรูปของสถาบันการศึกษา โดยเน้นการจัดระบบงานที่มุ่งเน้นผลผลิตและผลสัมฤทธิ์ของงานโดยให้สถาบันการศึกษาหรือกลุ่มวิทยาลัยมีโอกาสดำเนินงานโครงการร่วมกันประสานการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณร่วมกัน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์และการรายงานผลการใช้จ่ายเงินอย่างเคร่งครัด

กระบวนการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

การศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาชีวศึกษาเป็นรากฐานอันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพราะความเจริญของประเทศขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของการขยายตัวด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม รวมทั้งรู้จักนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้และเมื่อโลกเป็นสากลมากขึ้น การที่ประเทศไทยจะแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้นั้น การอาชีวศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำประเทศไทยเข้าสู่การแข่งขันในโลกยุคคลื่นแห่งความรู้หรือยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)

สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของรัฐที่มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาวิชาชีพให้แก่นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน เนื่องจากการอาชีวศึกษาหรือการศึกษาวิชาชีพเป็นรากฐานอันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพราะความเจริญของประเทศจะต้องเริ่มจากพื้นฐานของการประกอบอาชีพ สร้างผลผลิตและรายได้ของประชาชน การจัดการอาชีวศึกษาหรือการศึกษาหรือการศึกษาวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับของเยาวชนและประชาชน เพื่อนำพาไปสู่การสร้างงานสร้างอาชีพอย่างแท้จริงนั้น

แนวดำเนินการ

เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนอาชีวศึกษาเป็นไปตามความต้องการของสังคมควรดำเนินการ ดังนี้

1. การจัดการเรียนอาชีวศึกษา การเรียนในห้องเรียน มิใช่การเรียนรู้อย่างแท้จริง เพราะการเรียนเฉพาะในห้องเรียนย่อมไม่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษาจะต้องปฏิบัติจริงจากสถานการณ์จริง สิ่งแวดล้อมจริง จากบุคคลที่มีความรู้จริง และสังคมจริง

2. การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไม่ควรแยกกันโดยสิ้นเชิง ควรมีการบูรณาการ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง เนื่องจากในการประกอบอาชีพจริง ไม่มีการแยกส่วนเพราะเทคโนโลยีและศาสตร์แต่ละสาขาวิชาไม่สามารถแยกกันได้อย่างชัดเจน โดยในการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งครู ผู้เรียนและสถานประกอบการจะต้องร่วมมือกัน

บทบาทครู

ครูจะต้องพัฒนาระบบการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูจะต้องเป็นผู้แสวงหาความรู้ ใฝ่รู้ เข้าไปเรียนรู้ในสถานประกอบการพร้อมกับผู้เรียนด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ

1. เพื่อให้รู้เท่าทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
2. เพื่อสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของผู้เรียน

ตัวผู้เรียนเองในฐานะที่ถือได้ว่ามีความสำคัญที่สุดสำหรับการจัดการเรียนการสอน จะต้อง มีบทบาทอย่างน้อย 5 ประการ ได้แก่

1. ได้คิดเอง ทำเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
3. มีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างมีความสุข
4. เน้นกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง นำไปใช้ประโยชน์ได้
5. เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้เรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้

บทบาทสถานประกอบการ

สถานประกอบการ ถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง สามารถฝึกทักษะและกระบวนการคิดได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น สถานประกอบการและสถานศึกษาจึงต้องร่วมมือกัน จัดการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยสถานประกอบการควรมีบทบาท ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพให้แก่ผู้เรียน ตามสาขาวิชา
2. มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา
3. จัดให้มีผู้ควบคุมการฝึกอาชีพและครูฝึก ทำหน้าที่ประสานงานดูแลการฝึกอาชีพให้แก่ผู้เรียนได้
4. จัดสิ่งแวดลอมที่เอื้อต่อการฝึกอาชีพได้
5. จัดการฝึกปฏิบัติได้ตามความเหมาะสม
6. จัดส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงานกับสถานศึกษา
7. จัดสวัสดิการ ตลอดจนมาตรการเกี่ยวกับสวัสดิภาพให้แก่ผู้เรียนที่เข้ารับการฝึกอาชีพ

หากมีการจัดกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมหรือที่เรียกว่าบูรณาการย่อมส่งผลให้ได้คนไทยที่เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เป็นนักวิชาชีพที่มีคุณภาพอย่างแน่นอน โดยคุณสมบัติ 3 ประการ ต่างเป็นปัจจัยเกื้อกูลอาศัยซึ่งกันและกัน

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาของต่างประเทศ

ประเทศต่างๆ มีระบบการศึกษาเป็นของตนเอง เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดจะพบว่าการศึกษาอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี เป็นส่วนหนึ่งในระบบการศึกษาของประเทศนั้นๆ เพื่อให้เห็นภาพกว้างของเส้นทางการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีของประเทศต่างๆ ในแต่ละภูมิภาคของโลก ในที่นี้จะได้กล่าวถึงสภาพทั่วไป และการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศต่างๆ 8 ประเทศ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ดังนี้

การจัดการศึกษาประเทศออสเตรเลีย

การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในแต่ละรัฐ ดังนั้น ระบบการศึกษาในแต่ละรัฐของประเทศออสเตรเลีย จึงอาจมีมาตรฐานและกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม กระทรวงการมีงานทำ การศึกษา การฝึกอบรมและกิจการเยาวชน (Department of Employment, Education, Training and Youth Affairs: DEETYA) ไม่มีหน้าที่จัดการศึกษาโดยตรง แต่มีหน้าที่สนับสนุนงบประมาณการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผ่านหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งระบบการศึกษาของประเทศออสเตรเลียแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและการศึกษาต่อเนื่อง

การเรียนอาชีวศึกษาและการศึกษาต่อเนื่องในออสเตรเลีย ส่วนใหญ่ดำเนินการในวิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่องที่เรียกว่า “Technical and Further Education: TAFE” ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐจำนวนกว่า 200 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เป็นหน่วยงาน

การศึกษาและวิชาชีพที่ใหญ่ที่สุด การอาชีวศึกษาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม วิทยาศาสตร์และความรู้ทั่วไป จะเปิดสอนในวิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (TAFE) หลักสูตรที่เปิดสอน มีดังนี้

1. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (Certificate) เป็นหลักสูตรระยะสั้นโดยทั่วไป ประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี เป็นหลักสูตรวิชาชีพพื้นฐาน เน้นความรู้ทักษะในระดับปฏิบัติงาน
2. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (Advanced Certificate) ระยะเวลาหลักสูตร ประมาณ 1 ปี แล้วแต่สาขาวิชาและคุณสมบัติของผู้เรียนเน้นความรู้วิชาเทคนิค
3. อนุปริญญา (Diploma) ระยะเวลาหลักสูตรประมาณ 2 ปี เป็นหลักสูตรครอบคลุมทั้งระดับปฏิบัติการและวางแผน เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งหัวหน้างาน
4. อนุปริญญาชั้นสูง (Advanced Diploma) ระยะเวลาหลักสูตรประมาณ 2-3 ปี ซึ่งเป็นหลักสูตรขั้นสูงที่สุดที่เปิดสอนใน TAFE เนื่องจากวิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (TAFE) เป็นสถาบันที่ผลิตบุคลากรระดับปฏิบัติการและระดับฝีมือให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในสาขาต่างๆ จึงนับว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากที่สุดในการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพสนองความต้องการตลาดแรงงาน ดังนั้น ในการเรียนการสอนจึงเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี ผู้ที่จบหลักสูตรอนุปริญญาและอนุปริญญาชั้นสูงที่ต้องการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย สามารถโอนหน่วยกิตไปศึกษาต่อได้ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของ TAFE และมหาวิทยาลัย แต่ละแห่งที่ได้ทำความตกลงกันไว้ นอกเหนือจากนี้วิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (TAFE) ยังสามารถจัดหลักสูตรระยะสั้นตามความต้องการของหน่วยงาน รวมทั้งจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ในหลักสูตรสามัญแบบเร่งรัดที่เรียกว่า Matriculation ซึ่งเป็นหลักสูตร 1 ปี จัดสำหรับผู้ใหญ่ที่มีอายุเกิน 18 ปี ขึ้นไป ที่ยังไม่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต้องการสอบให้ได้วุฒิดังกล่าวเพื่อเรียนต่อระดับอุดมศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการมีงานทำ การศึกษา การฝึกอบรม และกิจการเยาวชน (DEETYA) การอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมมีกองอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยมีภารกิจสำคัญ 2 ด้าน คือ การพัฒนากำลังแรงงานให้มีทักษะและความชำนาญงานสูง ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม อีกด้านหนึ่ง คือ การพัฒนาระบบการศึกษา และการฝึกอบรมในระดับชาติ ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรอิสระที่มีชื่อว่า “สำนักงานการฝึกอบรมแห่งชาติออสเตรเลีย” หรือ “ANTA” (Australian National Training Authority) ซึ่งเป็นองค์กรประสานงานนโยบายด้านการศึกษาและการฝึกอบรมระหว่างรัฐให้มีเอกภาพ สำนักงานการฝึกอบรมแห่งชาติออสเตรเลีย (ANTA) ทำหน้าที่ ดังนี้

4.1 จัดทำและพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติ

4.2 พัฒนา บริการ ส่งเสริมโครงสร้างการฝึกอบรมแห่งชาติ

4.3 ให้ข้อเสนอแนะงบประมาณ การเงิน และการวางแผน

4.4 นำเสนอข้อมูลสถิติที่ทันสมัย และจัดทำรายงานประจำปี

4.5 ทบทวนนโยบาย ประสานงานแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ วิจัยและประเมินผล

4.6 บริหารโครงการระดับชาติ

การจัดการศึกษาที่มีลักษณะโดดเด่น ชี้กแนวโน้มไปจากวิธีการตามปกติ อีกประการหนึ่ง คือ การเรียนแบบเปิด (Open Learning Australia: OLA) เป็นการจัดการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาให้แก่ชาวออสเตรเลียทุกคนอย่างแท้จริงที่พัฒนามาจากการศึกษาทางไกล (Distance Education) เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนทุกคน ตามเวลา สถานที่ และวิธีการที่ต้องการ โดยมีค่าใช้จ่ายต่ำ มีความยืดหยุ่นได้มาก และมีการใช้นวัตกรรมต่างๆ มากขึ้น ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ดำเนินการร่วมกันในลักษณะเหมือนหุ้นส่วนของสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะวิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (TAFE) และดำเนินการในลักษณะนายหน้าสำหรับการจัดและขยายโปรแกรมการศึกษา การฝึกอบรมที่หลากหลายให้กับรัฐและตลาดแรงงาน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามปกติหรือเรียนแบบทางไกล หรือวิธีการที่ยืดหยุ่นได้ โดยอาศัยนวัตกรรมทางการศึกษา ผู้เรียนสามารถเรียน ณ ที่ใดก็ได้ตามความสมัครใจ และเหมาะสมกับสภาพแต่ละบุคคล

การอาชีวศึกษาและการศึกษาต่อเนื่องในออสเตรเลียส่วนใหญ่ดำเนินการโดยวิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (TAFE) ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ จำนวนกว่า 200 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกรัฐและทุกภูมิภาคของประเทศ หลักสูตรที่เปิดสอน ได้แก่ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อนุปริญญา และอนุปริญญาชั้นสูงซึ่งเป็นชั้นสูงสุด ผู้ที่จบหลักสูตรอนุปริญญาและอนุปริญญาชั้นสูงที่ต้องการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยสามารถโอนหน่วยกิตไปศึกษาต่อได้ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของวิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (TAFE) และมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งตามที่ได้ตกลงกันไว้

การจัดการศึกษาประเทศสหราชอาณาจักร

การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและการศึกษาต่อเนื่อง

นักเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาอายุ 14 ปี ขึ้นไป จะได้รับการปูพื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีและโลกของงาน โดยโรงเรียนจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษาที่สอดคล้องกับโลกแรงงาน เช่น จัดโครงการอาชีวะและเทคนิคศึกษา (Technical and Vocational Education Initiative) การสร้างประสบการณ์ในการทำงาน (Work Experiences) หรือจัดแบบวิทยาลัยเทคโนโลยีในเมือง (City Technology College) การอาชีวศึกษาเริ่มดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นระบบภายหลังจบการศึกษาภาคบังคับ สำหรับผู้มีอายุเกิน 16 ปี ขึ้นไป และไม่ประสงค์จะศึกษาต่อในระดับ

มหาวิทยาลัย แต่ต้องการจะมีวุฒิทางวิชาชีพ เช่น บริหารธุรกิจ ช่างเทคนิคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ศิลปะ การท่องเที่ยว การโรงแรม ฯลฯ สามารถเข้าเรียนต่อได้ โดยวิทยาลัยเหล่านี้จะใช้ชื่อต่างๆ กัน เช่น วิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยศิลปะและการออกแบบ และวิทยาลัยเทคโนโลยี เป็นต้น สถานศึกษาเหล่านี้มีหลักสูตรที่เปิดสอนต่างๆ กัน เช่น First Certificate/Diploma (FC/FD) ซึ่งเป็นการศึกษาสำหรับผู้ที่ยังจบการศึกษาจากโรงเรียน โดยผ่าน GCSE เพียงไม่กี่วิชา หลักสูตรนี้ใช้ระยะเวลา 1 ปี เมื่อจบแล้วสามารถเรียนต่อในระดับสูงได้ National Certificate/Diploma (NC/ND) เป็นการศึกษาในสายวิชาชีพที่สูงขึ้นจาก FC/FD ระยะเวลา 2 ปี (โดยหลักสูตรในปีแรก คือ การเรียนระดับ FC/FD ผู้ที่จบระดับนี้จะเทียบเท่ากับ GCE “A” Level ซึ่งหากได้คะแนนดีมากสามารถเรียนระดับปริญญาตรีได้ Higher National Certificate/Diploma (HNC/HND) เป็นระดับสูงสุด การศึกษาระดับนี้ใช้เวลาเรียน 2 ปี ผู้ที่จบการศึกษาระดับนี้หากต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีสามารถทำได้ โดยใช้เวลารีก 2 ปี แต่ผลการเรียนต้องอยู่ในระดับดี วุฒิการศึกษาของหลักสูตรเหล่านี้จะได้รับจาก BTEC (Business and Technician Education Council) ส่วนในสก๊อตแลนด์ได้คุณวุฒิจาก SCOTVEC (Scottish Vocational Education Council)

การอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพที่เป็นรูปแบบ จัดขึ้นสำหรับผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาแล้ว ที่มีอายุ 16 ปี ขึ้นไป เป็นการศึกษาวิชาชีพ (General Vocational Education) หรือการสร้างทักษะตามความต้องการของสถานประกอบการ แต่ละระดับมีการทดสอบเพื่อรับคุณวุฒิวิชาชีพทั่วไป (General National Vocational Qualifications: GNVQ) สามารถศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงและปริญญาตรี หรือเข้าสู่ตลาดแรงงาน ถ้ามีประสบการณ์การทำงาน (Work Related) สามารถทดสอบเพื่อรับคุณวุฒิวิชาชีพ (National Vocational Qualifications: NVQ)

การจัดการศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีระบบการศึกษาของชาติ เพราะแต่ละมลรัฐต่างมีเมืองหลวงของตนเอง มีรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการของแต่ละรัฐ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของแต่ละมลรัฐ กระทรวงศึกษาธิการไม่มีอำนาจที่จะจัดตั้งระบบการศึกษาในระดับชาติ คงทำหน้าที่เพียงประสานงานกับมลรัฐต่างๆ เท่านั้น แต่ละมลรัฐมีกระทรวงศึกษาธิการและสภาการศึกษาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแล โดยมีรัฐมนตรี (Commissioner) ของมลรัฐทำหน้าที่บริหารงาน ในแต่ละมลรัฐมีเขตการศึกษาหลายสิบเขต แต่ละเขตมีสภาหรือคณะกรรมการการศึกษาที่เรียกว่า “School Board” ทำหน้าที่บริหารจัดการร่วมกับเจ้าหน้าที่เขต การบริหารจัดการในแต่ละมลรัฐมีความแตกต่างกันไป บางมลรัฐยังมีการรวบรวมอำนาจการตัดสินใจไว้ที่สภาการศึกษาของมลรัฐ บางรัฐได้กระจายอำนาจการตัดสินใจให้เป็นภาระหน้าที่ของเขตการศึกษา การศึกษาภาคบังคับของสหรัฐอเมริกาเป็นการศึกษาในช่วงก่อน

อุดมศึกษา นั่นก็คือ การศึกษา 12 ปี ระหว่างอายุ 6-17 ปี โครงสร้างการศึกษาจะประกอบด้วยระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

การอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพ ทำหลายรูปแบบในช่วงชั้นแตกต่างกัน ได้แก่

1. การจัดการศึกษาด้านอาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกาดำเนินการอย่างเป็นระบบผนวกไว้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นอุดมศึกษา ในส่วนที่เรียกว่า “อาชีพศึกษา” (Career Education) ซึ่งแบ่งเนื้อหาไว้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 ขั้นตระหนักในอาชีพ (Career Awareness) เริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษา

1.2 ขั้นแนะนำอาชีพและการแบ่งหน้าที่ของแรงงานในสังคม (Career Orientation Systematization) เป็นการจัดการในระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

1.3 ขั้นการสำรวจบทบาทอาชีพที่สัมพันธ์กับแนวคิดของตน (Career Experimentation) เป็นการจัดการในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.4 ขั้นเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ (Employability) เป็นการจัดการศึกษาในระดับช่วงท้ายของมัธยมศึกษาตอนปลายต่อเนื่องไปถึงระดับอุดมศึกษา

2. จัดไว้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในแผนการเรียน ที่เรียกว่า “เตรียมเทคนิค” (Technical Preparation) ซึ่งนักเรียนสามารถเลือกเรียนได้

3. แผนการศึกษาอาชีพที่ผสมผสานในลักษณะแนวทางการเรียนรู้การทำงาน (School-to-work Transitions)

4. แผนการจัดอาชีวศึกษาในลักษณะสหกิจอาชีวศึกษา (Vocational Cooperative Education) สำหรับผู้ที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นได้ผ่านการเตรียมความรู้ทางวิชาชีพมาระดับหนึ่ง แล้วเข้าเรียนในโปรแกรมนี้ในลักษณะเรียนทฤษฎีและฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการสลับกัน

5. การจัดอาชีวศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคหรือในวิทยาลัยชุมชน การศึกษาด้านอาชีพในสหรัฐอเมริกาจะเริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นอุดมศึกษา ในลักษณะที่เหมาะสมกับวัยและการเรียนการสอนในแต่ละระดับ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีโปรแกรมการเรียนให้เลือกเรียน ทั้งสายสามัญเพื่อมุ่งสู่มหาวิทยาลัย หรือสายประสมประสานกับอาชีพในลักษณะต่างๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอีกระดับหนึ่ง คือ อาชีวศึกษาที่จัดในระดับหลังชั้นมัธยมศึกษา (Post-Secondary Education) ซึ่งจะจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอาชีพในวิทยาลัยชุมชน สถาบันเทคโนโลยีเฉพาะทางต่างๆ ในระดับอนุปริญา นักศึกษาส่วนหนึ่งสามารถเทียบโอนหน่วยกิตไปเรียนระดับมหาวิทยาลัยได้ แต่ต้องมีข้อตกลงกันระหว่างวิทยาลัยนั้นๆ กับมหาวิทยาลัยที่จะร่วมมือในโครงการ

การจัดการศึกษาประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา 9 ปี ซึ่งเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า เป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา 6 ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Junior High School) 3 ปี โดยยึดหลักความเท่าเทียมกันทางการศึกษาให้สามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และมีนโยบายกระจายอำนาจทางการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ให้แต่ละท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามความต้องการและความพร้อมของท้องถิ่น ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีการกำหนดระยะเวลาสำเร็จหลักสูตรที่ยืดหยุ่นตามความสะดวกของผู้เรียนและให้มีระบบการเทียบโอนหน่วยกิต การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศญี่ปุ่นจัดระดับการศึกษาออกเป็นระดับต่างๆ

การจัดอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

การอาชีวศึกษาของประเทศญี่ปุ่นเริ่มในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพ หรือเรียนในหลักสูตรมัธยมแบบประสม ซึ่งมีการจัดสอนสาขาวิชาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การประมง คหกรรม การพยาบาล เป็นต้น โดยมีการจัดการเรียนการสอนทั้งในเวลา นอกเวลา และการศึกษาทางไกล ส่วนในระดับหลังมัธยมศึกษา มีการจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยชั้นต้นรับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 2-3 ปี และวิทยาลัยเทคนิครับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 5 ปี สำหรับการศึกษาวิชาชีพเฉพาะทาง มีการจัดในวิทยาลัยฝึกอาชีพเฉพาะทาง โดยรับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสูงกว่า นอกจากนั้นยังมีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพทั้งระยะสั้น และระยะยาวตามความสนใจของผู้เรียน ในโรงเรียนฝึกอบรมวิชาชีพประเทศญี่ปุ่นยังมีกระทรวงแรงงาน เป็นหน่วยงานหลักอีกแห่งหนึ่งที่มีดำเนิการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับแรงงาน โดยมี 1) การฝึกอบรมขั้นพื้นฐาน เป็นการให้ความรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน 2) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานสำหรับการทำงานของช่างฝีมือที่มีความสามารถสูงขึ้น 3) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้สูงขึ้น เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน และ 4) การฝึกอบรมสำหรับผู้ว่างงานหรือผู้ที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ การฝึกอบรมเหล่านี้จัดในศูนย์การฝึกอบรมอาชีพ ศูนย์พัฒนาทักษะ และสถานฝึกอบรมวิชาชีพภาคเอกชนหรือสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมสำหรับพนักงานตั้งแต่แรกเข้าจนตลอดการประกอบอาชีพ สถานประกอบการขนาดใหญ่จะมีศูนย์ฝึกอบรมของตนเอง ส่วนสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก จะอาศัยศูนย์ฝึกทักษะ และวิทยาลัยเทคนิคเป็นแหล่งในการฝึกอบรมพนักงาน ซึ่งแต่ละแห่งจะมีการจัดหลักสูตรความร่วมมือกับสถานประกอบการ การจัดการฝึกอบรมในสถานประกอบการมีทั้งที่เป็นการสร้างและเพิ่มพูนทักษะเฉพาะเพื่อปฏิบัติงาน และการฝึกอบรมเพื่อเปลี่ยนหรือเลื่อนระดับตำแหน่ง

เช่น การฝึกอบรมสำหรับพนักงานใหม่ผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น

การอาชีวศึกษาในประเทศญี่ปุ่นเริ่มในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอาจเป็นวิทยาลัยเทคนิค หรือสถานศึกษาเฉพาะทาง บางวิทยาลัยได้รับอนุญาตให้จัดการศึกษาได้ถึงระดับปริญญาตรี รวมทั้งมีการฝึกอบรมวิชาชีพทั้งหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรระยะยาว ผู้จบจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอาจเข้าเรียนวิชาชีพในวิทยาลัยชั้นต้น ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะทาง นอกจากนี้ยังมีกระทรวงแรงงานที่จัดฝึกอบรมวิชาชีพทั้งหลักสูตรเตรียมเข้าทำงานและหลักสูตรยกระดับฝีมือ สถานประกอบการเอกชนยังจัดการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับพนักงานของตนอีกด้วย

การจัดการศึกษาประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้มีการเตรียมตัวเพื่อรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคศตวรรษที่ 21 โดยมีแนวความคิดในการปฏิรูปประเทศตามแผนที่ชื่อว่า SEGYEHWHA Plan ซึ่งเป็นแผนการปฏิรูปให้เป็นไปตามโลกอันมีความหมายเดียวกับคำว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) แนวคิดของแผนนี้เน้นการปฏิรูปการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม โดยในปี พ.ศ. 2537 สาธารณรัฐเกาหลีได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทำหน้าที่กำหนดแนวทางและกำกับกับการปฏิรูปการศึกษา เรียกว่า คณะกรรมาธิการแห่งประธานาธิบดีเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (The Presidential Commission on Education Reform: PCER) PCER ได้ประกาศแผนการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างระบบการศึกษาใหม่ เพื่อมุ่งสู่ยุคสารสนเทศและโลกาภิวัตน์ โดยมีพื้นฐานความคิดอยู่ที่การสร้าง “สังคมการศึกษาแบบเปิดและตลอดชีวิต” ต่อมา PCER ได้นำเสนอแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างระบบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาให้เป็นการจัดการอาชีวศึกษาตลอดชีวิต โดย PCER ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดของระบบการศึกษาภายใต้ความคิดที่เรียกว่า “Edutopia” (A Utopia of Education) ซึ่งหมายความว่าป็นรัฐสวัสดิการทางการศึกษา โดยระบบการศึกษาต้องเป็นระบบเปิด และเป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่ชาวเกาหลีทุกคนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากการศึกษาได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเงื่อนไขการทำงาน เงื่อนไขการดำรงชีวิตหรือข้อจำกัดทั้งปวง เพื่อให้คนเกาหลีมีความรู้ ความสามารถ มีความทันสมัย และมีจริยธรรม พัฒนาให้บุคคลที่เป็นผลผลิตของการศึกษามีลักษณะเด่น 4 ประการ คือ เป็นบุคคลที่พร้อมที่จะร่วมมือกับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตใจที่เปิดกว้างและให้ความสำคัญแก่การทำงาน และมีจริยธรรม ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีจัดการศึกษาภาคบังคับ 6 ปี โดยยึดหลักความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา และการศึกษาตลอดชีวิต การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของเกาหลีแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ

การจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษา

การจัดการอาชีวศึกษาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาที่เริ่มมีการจัดสอนวิชาชีพเบื้องต้นเป็นวิชาเลือกในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดสอนเป็นการเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับหลังมัธยมศึกษา โดยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนักเรียนที่เลือกเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ จะมีการจัดการเรียนการสอนในสาขาอาชีพต่างๆ เป็นการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการร่วมกันจัดทำระบบทวิภาคี (Dual System) หรือโปรแกรม 2+1 (Two-Plus-One Program) เป็นการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ 2 ปี และฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการอีก 1 ปี ส่วนในระดับหลังมัศึกษามีการจัดการอาชีวศึกษาในวิทยาลัยการอาชีพขั้นต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกำลังคนที่มีความรู้ทางทฤษฎีและมีทักษะการปฏิบัติ มีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยการอาชีพขั้นต้นและสถานประกอบการเพื่อผลิตแรงงานฝีมือให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมหลายรูปแบบ เช่น โปรแกรมการฝึกงานของนักศึกษา การฝึกอบรมอุตสาหกรรมวิทยาลัยขั้นต้น และการศึกษาของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม

ในวิทยาลัยการอาชีพขั้นต้น การพัฒนาการอาชีวศึกษาของสาธารณรัฐเกาหลีเน้นให้เป็นระบบการอาชีวศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนพัฒนาตามความสามารถและศักยภาพ และสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในตนเองอย่างมีคุณภาพ โดยให้ผู้เรียนสายอาชีพสามารถเรียนต่อได้จนถึงระดับปริญญาเอก และให้มีระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ และอนุญาตให้ผู้เรียนลงทะเบียนเรียนวิชาต่างๆ แบบไม่เต็มเวลาในวิทยาลัย และใช้การทดสอบเพื่อสะสมหน่วยการเรียนรู้ได้ ส่วนการฝึกอบรมวิชาชีพเป็นการจัดการศึกษานอกระบบ มีทั้งที่จัดโดยรัฐและเอกชน ดังนี้

1. การจัดอบรมวิชาชีพในสถาบันของรัฐ ดำเนินการโดยสำนักงานแรงงานที่มีชื่อว่า Korea Manpower Agency (KOMA) เป็นการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาแรงงานกึ่งฝีมือและแรงงานฝีมือ ใช้เวลาฝึก 3 เดือน ถึง 2 ปี ในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าที่มุ่งการส่งออก และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งการฝึกอบรมให้นักโทษและคนด้อยโอกาสในสาขาช่างไม้ ช่างปูน ช่างเชื่อม เป็นต้น
2. การฝึกอบรมวิชาชีพในสถานประกอบการเอกชน เป็นการฝึกตามความต้องการของสถานประกอบการ โดยสถานประกอบการจัดโปรแกรมอิสระของตนเอง โดยอาจร่วมกับสถานประกอบการอื่นในการจัดการฝึกร่วมกันหรือให้หน่วยงานอื่นจัดในนามของสถานประกอบการ
3. การฝึกอบรมวิชาชีพของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการจัดการฝึกอบรมของหน่วยงานมืออาชีพในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพตามความต้องการของภาครัฐหรือภาคเอกชนตามที่ได้รับมอบหมาย มาดำเนินการโครงการฝึกอบรม หลักสูตรที่จัดฝึก ได้แก่ การประกอบอาหาร

การตกแต่งทรงผม การประมวลผลข้อมูล เป็นต้น สาธารณรัฐเกาหลีมีระบบการทดสอบวุฒิปัฒนทางเทคนิคแห่งชาติ (National Technical Qualification System) เพื่อควบคุมดูแลมาตรฐาน

การอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมของประเทศ รับผิดชอบโดยสำนักงานแรงงานเกาหลี หรือ KOMA มีหน้าที่ในการทดสอบความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพแก่กลุ่มวิศวกรและช่างฝีมือ และสภาหอการค้าและอุตสาหกรรมเกาหลีรับผิดชอบการทดสอบความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพของกลุ่มอาชีพบริการ โดยจัดระดับขั้นของทักษะความสามารถเป็น 5 ขั้น คือ วิศวกรระดับมืออาชีพ แรงงานฝีมือระดับหัวหน้า วิศวกร วิศวกรอุตสาหกรรม และแรงงานฝีมือ

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีให้ความสำคัญกับการอาชีวศึกษาเป็นอย่างมาก มีการจัดสอนเป็นวิชาเลือกในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดการสอนในสาขาอาชีพต่างๆ เป็นการเฉพาะ มีทั้งที่จัดในโรงเรียน และจัดร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการ ในลักษณะทวิภาคี (Dual System) และความร่วมมือในรูปแบบอื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีการฝึกอบรมวิชาชีพนอกระบบโรงเรียนทั้งที่ดำเนินการโดยสถาบันของรัฐและจัดในสถานประกอบการเอกชน รวมทั้งมีระบบการทดสอบวุฒิปัฒนทางเทคนิคแห่งชาติเพื่อควบคุมดูแลมาตรฐานการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมที่ดำเนินการโดยสำนักงานแรงงานเกาหลี (KOMA)

การจัดการศึกษาประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

สาธารณรัฐสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา โดยเชื่อว่าระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชากร และพัฒนาประเทศ งบประมาณ 1 ใน 4 ของงบประมาณทั้งหมดของประเทศจึงจัดสรรเพื่อพัฒนาการศึกษา สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการเป็น “เกาะแห่งอัจฉริยะ” (A vision of an Intelligent Island) เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยกำหนดไว้ว่า “การดำเนินชีวิตในเกาะแห่งอัจฉริยะ ชาวสิงคโปร์สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศและบริการต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับปรุงธุรกิจ และช่วยให้การทำงานสะดวกรวดเร็ว เพื่อให้มีเวลาว่างสำหรับตนเอง สังคม และนันทนาการ ในด้านนโยบายการจัดการศึกษา สาธารณรัฐสิงคโปร์กำหนดแนวนโยบายการศึกษาของชาติว่าระบบการศึกษาของชาติมีบทบาทสำคัญ 2 ประการ คือ การพัฒนาบุคคลและการให้การศึกษาแก่พลเมือง กล่าวคือ จะต้องพัฒนาบุคคลทั้งด้านคุณธรรม ความรู้สึกนึกคิด ร่างกาย สังคม และสุนทรียภาพการศึกษาจะต้องปลูกฝังความมีคุณธรรม รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเคารพผู้อาวุโส มีใจกว้างรับฟังทั้งผู้ที่มีความคิดเห็นเหมือนกันและแตกต่างกัน การศึกษาจะต้องพัฒนาพรสวรรค์และความสามารถของเด็กแต่ละคน เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุด สอนให้รู้จักรักษาร่างกายให้แข็งแรงและมีสุขภาพดี ผู้ได้รับการศึกษาต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยที่บุคคลจะต้องไม่แยกตัวเองเป็นเอกเทศจากสังคมและประเทศชาติ รู้จักการมีส่วนร่วมต่อสังคม รู้จักสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม ระบบ

การศึกษาจะต้องปลูกฝังเยาวชนให้มีความรู้สึกนึกคิดว่าประเทศ คือ บ้านที่อยู่อาศัยที่จะต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นและจะต้องปกป้องรักษา สาธารณรัฐสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่นายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์ นาย Goh Chok Tong ได้แสดงวิสัยทัศน์ผู้นำโดยกล่าวถึงอนาคตของสิงคโปร์ที่จะต้องเป็น “Thinking Schools, Learning Nation” กล่าวโดยสรุป คือ ในอนาคตความเจริญรุ่งเรืองของประเทศจะขึ้นอยู่กับศักยภาพในการเรียนรู้ของคนในชาติ การศึกษาและฝึกอบรมจึงเป็นกลไกสำคัญในการเตรียมประชากรให้รู้จักการเรียนรู้ เพื่อเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ระบบการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดและวิเคราะห์ การศึกษาในระบบโรงเรียนและมหาวิทยาลัยย่อมไม่เป็นการเพียงพอ จะต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความเป็นเลิศทางการศึกษามีใช่เพียงผลการเรียนที่เป็นเลิศหรือศักยภาพในการแข่งขันเท่านั้น แต่จะต้องมุ่งเน้นศักยภาพในการเรียนรู้ของคนในชาติ และปลูกฝังจิตสำนึกต่อสังคมเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนและท้องถิ่น และพัฒนาประเทศชาติ การศึกษาของสาธารณรัฐสิงคโปร์ยึดหลักการจัดการศึกษาแบบยืดหยุ่นและจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคน ตรงตามความต้องการของประเทศ ในการพัฒนาบุคลากรและแรงงานที่มีฝีมือและความชำนาญงาน ระบบการศึกษาของสาธารณรัฐสิงคโปร์จึงกำหนดให้เด็กทุกคนต้องอยู่ในระบบโรงเรียนอย่างต่ำ 10 ปี กล่าวคือ ประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 4 ปี ส่วนการศึกษาหลังมัธยมศึกษา นั้น มีการจัดการศึกษาก่อนเข้ามหาวิทยาลัย การศึกษาทางด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

การอาชีวศึกษา

ผู้ที่เข้าเรียนด้านอาชีวศึกษาจะเริ่มเรียนได้ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา โดยเรียนหลักสูตรปกติที่เลือกเรียนสายอาชีพ หรือเลือกเรียนสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาแต่เปลี่ยนมาเรียนสายอาชีพในระดับหลังมัธยมศึกษาในวิทยาลัยโพลีเทคนิคหรือสถาบันเทคนิค สำหรับการจัดการอาชีวศึกษาโดยเฉพาะมีการจัดในสถานศึกษา 2 ประเภท คือ วิทยาลัยโพลีเทคนิค และสถาบันเทคนิคศึกษา (ITE)

วิทยาลัยโพลีเทคนิค

เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนระดับกลาง โดยรับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรทักษะอาชีพ (National Technical Certificate) ระดับ 2 (NTC-2) หรือผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรช่างฝึกหัดของสถาบันเทคนิคศึกษา (ITE) การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติให้สนองความต้องการของอุตสาหกรรม วิทยาลัยโพลีเทคนิคเปิดสอนหลักสูตรต่างๆ เช่น บริหารธุรกิจ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี การเดินเรือ สื่อสารมวลชนการตลาด และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังจัดหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ เพื่อพัฒนาอาชีพอีกด้วย

สถาบันเทคนิคศึกษา (Institute of Technical Education: ITE)

จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 เพื่อจัดการศึกษา และฝึกอบรมทางเทคนิคและอาชีวศึกษาให้แก่ผู้สำเร็จมัธยมศึกษา เพื่อเตรียมตัวสำหรับการทำงาน นอกจากนั้น ยังจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้ทำงานแล้ว เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ปัจจุบัน ITE มีเครือข่าย 11 สถาบัน เชื่อมโยงด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ผู้ที่จะเข้าศึกษาใน ITE อย่างน้อยที่สุดจะต้องสอบผ่าน GCE "N" Level ในระดับมัธยมศึกษา สามารถเลือกเรียนได้ 2 ลักษณะ คือ เรียนเต็มเวลา ณ ศูนย์ของ ITE และการฝึกแบบช่างฝึกหัด สำหรับการจัดฝึกอบรมให้ผู้อยู่นอกระบบโรงเรียน หรือผู้ทำงานแล้ว มี 2 โปรแกรมหลัก ดังนี้

1. โปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ด้านวิชาสามัญ (Academic Education) มีการจัดโปรแกรม Basic Education for Skill Training (BEST) เพื่อเสริมสร้างกำลังแรงงานให้มีความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ในระดับประกาศนียบัตรประถมศึกษา (PSLE) และโปรแกรม Worker Improvement Through Secondary Education (WISE) เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานระดับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา GCE "N" Level ให้สามารถศึกษาต่อด้านทักษะอาชีพได้ รวมทั้งโปรแกรม Continuing Education (CE) สำหรับผู้ที่กำลังทำงานและอยู่นอกระบบโรงเรียนให้ได้รับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา ระดับ GCE "N" Level หรือ "O" Level

2. โปรแกรมการฝึกอบรมทักษะอาชีพ (Skill Training) ซึ่งจัดในหลายลักษณะ เช่น Modular Skill Training (MOST) เป็นการฝึกอบรมเพื่อยกระดับความรู้ทางด้านเทคนิคและทักษะต่างๆ เพื่อให้ได้รับประกาศนียบัตรทักษะอาชีพ ระดับ 2 (NTC-2) หรือประกาศนียบัตรผ่านการฝึกอบรมอาชีพ (Certificate of Competency: CoC) Training Initiative for Mature Employees (TIME) เป็นการฝึกอบรมสำหรับแรงงานที่มีอายุ 40 ปี ขึ้นไป ให้มีทักษะเทคนิคใหม่ๆ หรือปรับปรุงทักษะให้มีระดับสูงขึ้น เพื่อให้ได้ NTC ระดับ 3 หรือระดับ 2 Adult Cooperative Training Scheme (ACTS) เป็นการฝึกอบรมช่างฝึกหัดเพื่อยกระดับฝีมือหรือทักษะโดยการฝึกแบบ On the Job Training ให้เป็นผู้ช่วยช่าง หรือ NTC ระดับ 3 Industrial Technician Certificate Course (ITC) เป็นการเปิดโอกาสให้คนงานที่มีวุฒิ GCE "O" Level หรือช่างชำนาญงานที่ได้ NTC ระดับ 2 ให้ศึกษาแบบไม่เต็มเวลาเพื่อยกระดับเป็นช่างเทคนิคหรือหัวหน้างานในอุตสาหกรรม Continuing Training (CT) เป็นการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ฝึกอบรมแบบไม่เต็มเวลา เพื่อฝึกอบรมอาชีพ/ทักษะใดทักษะหนึ่ง เพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ Business Studies and Office Skill Course (BS) เป็นหลักสูตรเพื่อสร้างขีดความสามารถของพนักงานระดับปฏิบัติการในสำนักงานด้านทักษะสำนักงาน บัญชี และเลขานุการและ National Apprenticeship Scheme (NAS) เป็นการจัดการฝึกอบรมในระบบช่างฝึกหัด

การจัดการศึกษาของสาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นการศึกษาตามระดับความสามารถ โดยพิจารณาจากผลการสอบเมื่อจบในแต่ละระดับการศึกษา สำหรับผู้ที่เลือกศึกษาสายอาชีวศึกษาจะ

มีการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา สำหรับนักเรียนที่เรียนหลักสูตรปกติที่เลือกเรียนสายอาชีพ ซึ่งเมื่อจบแล้วสามารถเข้าศึกษาต่อหรือฝึกอาชีพในวิทยาลัยโพลีเทคนิค หรือสถาบันเทคนิคของสถาบันเทคนิคศึกษาได้เช่นเดียวกับผู้ที่เลือกเรียนสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาสามารถเปลี่ยนมาเรียนสายอาชีพในวิทยาลัยโพลีเทคนิค หรือสถาบันเทคนิคในระดับหลังมัธยมศึกษาได้เช่นกัน และสามารถเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยได้ นอกจากนั้นสถาบันเทคนิคศึกษายังมีหลักสูตรฝึกอบรมทั้งแบบเต็มเวลา แบบไม่เต็มเวลาและระบบช่างฝึกหัดทั้งเพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงาน และยกระดับฝีมือหรือหน้าที่ภาคธุรกิจเอกชน และสถานประกอบการในสิ่งคปรมีบทบาทความร่วมมือในการสร้างและพัฒนากำลังคนทางอาชีวศึกษา โดยการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพให้แก่ช่างฝึกหัดหรือรับนักศึกษาเข้าฝึกงานและส่งเสริมให้พนักงานของบริษัทเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความสามารถตามโครงการต่างๆ

การจัดการศึกษาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ระบบการศึกษาของประเทศเยอรมันแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาเป็นระบบ 4:5 (6):3 หรือเกรด 1-12 (13) โดยมีการศึกษาภาคบังคับ 9-10 ปี หรือเกรด 1-9 (10) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาของแต่ละรัฐ โดยเริ่มจากอายุ 6-18 (19) ปี ส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันที่กำหนดโดยสหภาพยุโรปนั้นเป็นระบบ 3:5:8 (ตรี:โท:เอก) โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นของรัฐบาล ซึ่งผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนแต่อย่างใดตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงปริญญาเอก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนมากขึ้น ซึ่งสถาบันเหล่านี้ส่วนใหญ่นักศึกษาต้องจ่ายค่าเล่าเรียนเอง การจัดการศึกษาของเยอรมันแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ ระบบการศึกษาของประเทศเยอรมันนั้นรัฐบาลจะให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552)

การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา

เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว ถ้าเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสายทั่วไป นักเรียนประมาณสามในสี่จะเข้ารับการฝึกอาชีพในระบบทวิภาคี (Dual System) ซึ่งเป็นการฝึกอาชีพที่นิยมกันมากในหมู่เยาวชน การฝึกอาชีพในระบบนี้เยาวชนต้องไปสมัครเป็นช่างฝึกหัด (Trainee) ในสถานประกอบการ ซึ่งอาจเป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ หรือขนาดเล็กที่เปิดรับสมัครช่างฝึกหัด เมื่อมีการทำสัญญากันระหว่างผู้ปกครองและสถานประกอบการแล้ว การฝึกจึงจะเริ่มขึ้นโดยฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการนั้นๆ เป็นหลัก ประมาณ 3-4 วัน/สัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลืออีก 1-2 วัน สถานประกอบการจะส่งช่างฝึกหัดนั้นไปเรียนทฤษฎีในโรงเรียนอาชีวศึกษาที่อยู่ใกล้ การฝึกอาชีพลักษณะนี้กระทำโดยมีกฎหมายรองรับ เฉพาะการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการจะเป็นไปตามกฎหมายของรัฐบาลสหพันธ์ (รัฐบาลกลาง) ซึ่งทุกรัฐต้องปฏิบัติตาม ส่วนการเรียนทฤษฎีในโรงเรียนอาชีวศึกษา

เป็นไปตามกฎหมายการศึกษาของแต่ละรัฐ ซึ่งอาจแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด การฝึกอาชีพระบบทวิภาคีใช้เวลาประมาณ 3 ปี ขึ้นอยู่กับแต่ละสาขา ดังนั้น ผู้จบการศึกษาจึงมีอายุมากกว่า 18 ปี ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ และสามารถทำงานประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้ตามปกติ ผู้ที่จบจากมัธยมศึกษาสายกลาง ส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งอาจเป็นแบบเรียนเต็มเวลาในโรงเรียน (Full Time Vocational Schools) หรือเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง (Upper Secondary Vocational Schools) หรือที่ภาษาเยอรมันเรียกว่า “Fachoberschule” (FO) เพื่อออกไปประกอบอาชีพ หรือส่วนหนึ่งอาจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป อย่างไรก็ตามเยาวชนส่วนหนึ่งที่จบจากมัธยมศึกษาสายกลาง อาจกลับเข้ารับการฝึกอาชีพระบบทวิภาคีก็ได้ผู้ที่จบจากมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญจะเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper Secondary Schools) อีก 3 ปี (เกรด 11-13) นับเป็นการเรียนที่ใช้เวลารวม 13 ปี ก่อนที่จะจบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ทั่วไป ที่ใช้เวลา 12 ปี ผู้ที่จบระดับนี้ส่วนใหญ่จะเข้าสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรที่เรียกว่า “Abitur” เพื่อเตรียมตัวเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ผู้ที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญส่วนหนึ่ง อาจกลับเข้ารับการฝึกอาชีพระบบทวิภาคี เช่นเดียวกับผู้จบมัธยมศึกษาตอนต้นสายทั่วไป

อาชีวศึกษาในประเทศเยอรมันเริ่มเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแบบเต็มเวลาซึ่งก็คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ที่เลือกเรียนสายอาชีวศึกษาส่วนใหญ่เลือกที่จะเรียนในระบบทวิภาคี แต่ไม่ว่าจะจบการศึกษาระบบทวิภาคีหรือระบบอื่นๆ เยาวชนในประเทศเยอรมันหลังจากที่จบการศึกษาแล้ว ส่วนใหญ่จะเข้าทำงานในสาขาอาชีพที่ตนศึกษามา แต่อีกส่วนหนึ่งที่ยังไม่ต้องการทำงานจะสามารถเข้าเรียนต่อในหลักสูตรที่จัดไว้เป็นการเฉพาะเพื่อเตรียมเยาวชนเหล่านั้นให้มีความรู้ทางวิชาชีพมากขึ้น เพื่อเตรียมเข้าศึกษาต่อในสถาบันเทคโนโลยีชั้นสูงหรือแม้แต่ในมหาวิทยาลัยทั่วไป แต่จำนวนเยาวชนที่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อจะไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับผู้เรียนสายตรงที่พร้อมเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการอาชีวศึกษาเทคนิคศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ (Vocational Education and Training)

การจัดการอาชีวศึกษา เทคนิคศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพในประเทศเยอรมันดำเนินการได้หลายรูปแบบ มีทั้งส่วนที่ดำเนินการในสถานประกอบการ สถานศึกษา ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพของสมาคม มูลนิธิ องค์กรวิชาชีพ หรือเป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ แต่ละรูปแบบมีรายละเอียด ดังนี้

การฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคี (Dual System)

เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วถ้าเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสายทั่วไป นักเรียนจะแยกย้ายกันเข้าเรียนต่อในสถานศึกษาที่ตนมีความถนัด นักเรียนประมาณสามในสี่จะเข้ารับ

การฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคี (Dual System) ซึ่งเป็นการฝึกอบรมวิชาชีพที่นิยมกันมากในหมู่เยาวชน การฝึกอบรมวิชาชีพในระบบนี้เยาวชนต้องไปสมัครเป็นช่างฝึกหัด (Trainee) ในสถานประกอบการ ซึ่งอาจเป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง หรือขนาดเล็กที่เปิดรับสมัครช่างฝึกหัด มีการทำสัญญากันระหว่างผู้ปกครองและสถานประกอบการ โดยได้รับค่าแรงจำนวนหนึ่งในสามของค่าแรงปกติ การฝึกจะเริ่มขึ้นโดยฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการนั้นๆ เป็นหลัก ประมาณ 3-4 วัน/สัปดาห์ โดยมีครูฝึกในสถานประกอบการ (Meister) ที่มีใบประกอบวิชาชีพเป็นผู้ดูแล ส่วนเวลาที่เหลืออีก 1-2 วัน สถานประกอบการจะส่งช่างฝึกหัดไปเข้าเรียนทฤษฎีในโรงเรียนอาชีวศึกษาที่อยู่ใกล้ สำหรับสถานประกอบการขนาดเล็กที่ไม่สามารถจัดฝึกปฏิบัติให้ช่างฝึกหัดได้ครบตามหลักสูตร จะมีทางออกโดยการส่งช่างฝึกหัดไปรับการฝึกปฏิบัติดังกล่าวในศูนย์ฝึกร่วม (Inter-company Training Center) ศูนย์ฝึกร่วมนี้เป็นการร่วมมือกันระหว่างสถานประกอบการขนาดเล็ก โดยการสนับสนุนจากหอการค้าและอุตสาหกรรม รวมทั้งการสนับสนุนจากรัฐ การฝึกอบรมวิชาชีพ ระบบทวิภาคีในลักษณะนี้กระทำโดยมีกฎหมายรองรับ กล่าวคือ เฉพาะการฝึกปฏิบัติ ในสถานประกอบการจะเป็นไปตามกฎหมายของรัฐบาลกลาง ซึ่งทุกรัฐจะต้องปฏิบัติตาม ส่วนการเรียนทฤษฎีในโรงเรียนอาชีวศึกษาเป็นไปตามกฎหมายการศึกษาของแต่ละรัฐซึ่งอาจแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด การฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีใช้เวลาประมาณ 3 ปี ถึง 3 ปีครึ่ง ขึ้นอยู่กับแต่ละสาขาอาชีพ ผู้จบการศึกษาสามารถทำงานประกอบอาชีพได้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสายทั่วไปอีกส่วนหนึ่งอาจเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพพื้นฐานเฉพาะปีแรกในโรงเรียนอาชีวศึกษา (Basic Vocational Training Year) แล้วจึงไปฝึกวิชาเฉพาะสาขาในชั้นปีที่ 2-3 ในสถานประกอบการ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากมัธยมศึกษาสายกลาง และผู้สำเร็จการศึกษาจากมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ส่วนหนึ่งอาจกลับเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีเช่นเดียวกับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสายทั่วไป ทั้งนี้เพราะการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพในระบบทวิภาคีไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับใด ดังนั้น สำหรับผู้ที่ไม่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงมีสิทธิที่จะเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพได้เช่นเดียวกับผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับอื่นๆ ข้อมูลของกระทรวงศึกษาและวิจัยระบุว่า ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีในปี พ.ศ. 2543 ทั่วประเทศมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ดังนี้ ร้อยละ 2.4 เป็นผู้ที่เรียนมัธยมศึกษาสายทั่วไปแต่เรียนไม่จบ (ไม่ได้รับประกาศนียบัตร) และจากโรงเรียนพิเศษ ร้อยละ 32 เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาสายทั่วไป ร้อยละ 36.6 เรียนจบมัธยมศึกษาสายกลาง ร้อยละ 15.8 เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ซึ่งมีสิทธิเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย) และร้อยละ 13.2 เรียนจบจากโรงเรียนอาชีวศึกษาซึ่งรวมทั้งผู้ที่จบหลักสูตรฝึกหัดเบื้องต้น หลักสูตรเตรียมอาชีพและหลักสูตรเรียนเต็มเวลา 1 ปี สังเกตได้ว่า จำนวนเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีมีหลายกลุ่มตามคุณสมบัติเดิม สัดส่วนของเยาวชนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีแนวโน้มแตกต่างจากในอดีตที่ผู้เข้าฝึกอบรมวิชาชีพส่วนใหญ่จบจากมัธยมศึกษาสายทั่วไป ดังนั้น ระยะ

เวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมวิชาชีพพระบพ ทวิภาคีสำหรับเยาวชนเหล่านี้จึงแตกต่างกันไปด้วย กล่าวได้ว่าการจัดการอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี (Dual System) เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในหมู่เยาวชนของทุกรัฐ และเป็นรูปแบบที่รัฐบาลสหพันธ์ได้ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง มีการจัดตั้งสถาบันที่เรียกว่า สถาบันแห่งชาติว่าด้วยการฝึกอบรมวิชาชีพ (BIBB) เพื่อทำหน้าที่ด้านวิชาการและวิจัยเกี่ยวกับฝึกอบรมวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการฝึกในสถานประกอบการ ในปี พ.ศ. 2550 สถานประกอบการในประเทศเยอรมัน 643,000 แห่ง หรือประมาณเกือบหนึ่งในสี่ของสถานประกอบการทั้งหมด จัดการฝึกอบรมวิชาชีพพระบพทวิภาคี ซึ่งเป็นการจัดฝึกอบรมด้วยความสมัครใจ ในจำนวนนี้เป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ (มีลูกจ้างมากกว่า 500 คน) ร้อยละ 93.3 ของสถานประกอบการขนาดใหญ่ทั้งหมด สำหรับสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมประมาณร้อยละ 80 จัดการฝึกอบรมวิชาชีพพระบพนี้ โดยรัฐบาลมีมาตรการจูงใจให้สถานประกอบการจัดฝึกอบรม เช่น การสนับสนุนทางด้านวิชาการ การลดหย่อนภาษีเงินได้ การจัดเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ สำหรับสถานประกอบการขนาดเล็กและขนาดย่อม เป็นต้น ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 ประเทศเยอรมันได้เสนอร่างกฎหมายเพื่อปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ (BerbiRefG) เข้าสู่สภา ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2548 ส่งผลให้กฎหมายการฝึกอบรมวิชาชีพ พ.ศ. 2512 (BBiG) และกฎหมายส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพ พ.ศ. 2524 (BerBiFG) ได้รับการปรับปรุงแก้ไข และรวมเป็นฉบับเดียว จุดมุ่งหมายของการปฏิรูปอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพครั้งนี้ เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าสู่โลกของการทำงานด้านอาชีพ ด้วยความสำเร็จให้มากยิ่งขึ้นอย่างมีคุณภาพ และลดเงื่อนไขซึ่งเป็นข้อจำกัดในการประกอบอาชีพอิสระบางสาขาของประชาชน ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศเยอรมันยังคงรักษาตำแหน่งของการเป็นประเทศที่มีคุณภาพระดับสูงในด้านอุตสาหกรรมและธุรกิจของโลก ประเด็นหลักส่วนหนึ่งของการปรับปรุงกฎหมายเป็นเรื่องการสอนขั้นสุดท้าย เพื่อรับประกาศนียบัตร การให้สิทธิครูในสถาบันอาชีวศึกษา การเรียนการสอนและการฝึก ความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและสถาบันอาชีวศึกษา รวมทั้งการลดจำนวนกรรมการอาชีวศึกษาระดับชาติจาก 53 คน เหลือ 29 คน และการจัดตั้งสภาวิจัย (Research Council) ทางอาชีวศึกษา

อาชีวศึกษาระบบอื่น

นอกจากเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพพระบพทวิภาคีแล้ว ผู้ที่จบมัธยมศึกษาสายทั่วไปอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก (แต่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น) อาจเข้าเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาแบบเต็มเวลา (Full-time Vocational Schools) ในสาขาอาชีพต่างๆ โดยใช้เวลา 1-3 ปี บางส่วนอาจเข้าเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเฉพาะด้าน (Vocational Extension Schools) หรือเรียกเป็นภาษาเยอรมันว่า Berufsfachschule ซึ่งใช้เวลาแตกต่างกันไป ถ้าเป็นการเรียนเต็มเวลาจะใช้เวลาเรียน 1 ปี ถึง 3 ปีครึ่ง ประกาศนียบัตรที่ได้รับจะเทียบเท่ากับมัธยมศึกษาตอนปลายสายกลาง ซึ่งพร้อมที่จะเข้าทำงานหรือ

เรียนต่อในสถาบันเทคโนโลยี นอกจากนี้บางส่วนอาจเข้าเรียนทางด้านพยาบาล บริการสุขภาพ และอื่นๆ (Schools for Nurse, Midwives, etc.) ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการร่วมกับโรงพยาบาล โดยเป็นสถานที่สอนภาคทฤษฎีรวมทั้งฝึกปฏิบัติด้วยผู้ที่จบจากมัธยมศึกษาสายกลางส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาต่อเต็มเวลาในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง (Upper Secondary Vocational Schools) หรือเรียกเป็นภาษาเยอรมันว่า Fachoberschule โดยใช้เวลา 1-2 ปี เมื่อจบแล้วอาจออกไปประกอบอาชีพ หรือส่วนหนึ่งอาจศึกษาต่อในสถาบันเทคโนโลยีต่อไป อย่างไรก็ตามเยาวชนส่วนหนึ่งที่จบจากมัธยมศึกษาสายกลางอาจกลับเข้ารับการศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายเทคนิค (Specialized Grammar School) ที่เน้นทางวิชาการเป็นเวลา 3 ปี ประกาศนียบัตร Fachabitur ที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรนี้ ทำให้นักเรียนเหล่านี้สามารถเข้าทำงาน หรือบางส่วนอาจศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาอื่นได้เช่นกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าระบบการศึกษาด้านอาชีวศึกษา เทคนิคศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของประเทศเยอรมัน หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ว่าจะเป็นสายสามัญหรือสายกลางดังที่ระบุไว้กว้างๆ จะแตกต่างกันในแต่ละรัฐ เว้นเฉพาะการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีเท่านั้นที่มีโครงสร้างคล้ายกันทั้งหมด

ปีการศึกษา 2549-2550 มีนักศึกษาที่เรียนอาชีวศึกษาประมาณ 2.8 ล้านคน ในจำนวนนี้เรียนในระบบทวิภาคี 1.8 ล้านคน ซึ่งลดลงจากเดิมเล็กน้อย เป็นผู้ที่เรียนอาชีวศึกษาแบบเต็มเวลา 0.57 ล้านคน ซึ่งเพิ่มจากเดิมมาก ส่วนที่เหลือเรียนอาชีวศึกษาแบบอื่น ผู้ที่เรียนอาชีวศึกษาเหล่านี้จำแนกได้เป็นผู้ที่จบจากมัธยมศึกษาสายทั่วไป 39,000 คน จบจากมัธยมศึกษาสายกลาง 81,000 คน และจบจากมัธยมศึกษาสายสามัญ 156,000 คน ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นแนวโน้มของผู้เรียนอาชีวศึกษาในอนาคต ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก

แนวโน้มและประเด็นปัญหาในการจัดการอาชีวศึกษา เทคนิคศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพ

แนวโน้มและประเด็นปัญหาที่สำคัญบางส่วนของจัดการอาชีวศึกษา เทคนิคศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพในภาพรวมของเยอรมัน มีดังนี้

1. จำนวนเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีลดลง พบว่าจำนวนเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีในปี พ.ศ. 2548 ลดลงประมาณ 45,000 คน หรือประมาณร้อยละ 8 ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าความนิยมของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพมีแนวโน้มลดลง ในกรณีนี้อาจส่งผลต่อความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการอุตสาหกรรมต่างๆ ในอนาคต

2. นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพพื้นฐาน และที่เรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาแบบเต็มเวลามีจำนวนมากขึ้น นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพพื้นฐาน (Basic Vocational Training Year) หลักสูตร 1 ปี ในโรงเรียนอาชีวศึกษาแบบเต็มเวลา และจำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียนอาชีวศึกษาแบบเต็มเวลามีแนวโน้มสูงขึ้นมากซึ่งแสดงให้เห็นความนิยมของเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงไป

3. จำนวนสถานประกอบการที่จัดการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีมีแนวโน้มลดลง ในกรณีดังกล่าวคาดการณ์ว่าผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (Demographic Change) จะทำให้ในช่วง 10 ปีข้างหน้า เยาวชนจะมีความต้องการที่รับการฝึกอบรมวิชาชีพมากขึ้น ขณะเดียวกันในช่วงดังกล่าวอุตสาหกรรมจะขาดแคลนช่างฝีมือที่มีอายุระหว่าง 30-45 ปี จำนวนมาก เว้นแต่จะมีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพให้กับเยาวชนมากขึ้น

4. ช่องว่างของการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีที่เพิ่มขึ้น ช่องว่างระหว่างความต้องการของเยาวชนที่จะเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพในระบบทวิภาคีกับจำนวนเยาวชนที่สถานประกอบการจะสามารถรับเข้าฝึกได้ทั้งในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีแนวโน้มห่างกันมาก ซึ่งทางออกในเรื่องนี้ทางหนึ่งซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์การศึกษาสถานการณ์การอาชีวศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ก็คือการจัดให้เยาวชนเข้าเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาแบบเต็มเวลา

5. ความรู้และเจตคติของเยาวชนรุ่นใหม่ เยาวชนรุ่นใหม่ที่จะจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีความรู้และเจตคติที่จะสามารถเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีตามมาตรฐานที่กำหนดได้เพียงใดจะมีวิธีการวัดสมรรถนะและเจตคติของเยาวชนที่ต้องการเข้ารับการฝึกเหล่านี้ได้อย่างไร ทางออกหนึ่งสำหรับประเด็นปัญหานี้ก็คือการจัดชั้นเรียนพิเศษที่เรียกในภาษาเยอรมันว่า Berufseinstiegsklasse (BEK) สำหรับเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาเยอรมัน คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสมรรถนะทางสังคมให้กับนักเรียนที่ยังไม่สามารถเรียนจนจบมัธยมศึกษาตอนต้นให้สามารถเข้ารับการฝึกอบรมในระบบทวิภาคีได้ด้วยความสำเร็จ

6. มาตรการสนับสนุนสถานประกอบการ ภายใต้สถานการณ์ใดบ้างที่สถานประกอบการทั้งขนาดใหญ่และขนาดย่อมจะยินดีรับเยาวชนเข้าไปฝึกอบรมวิชาชีพในระบบทวิภาคี มีองค์ประกอบใดบ้างที่สถานประกอบการเหล่านี้ใช้ประกอบในการพิจารณาเพื่อตัดสินใจรับเยาวชนเข้าไปฝึก และการฝึกในระบบนี้ยังเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับสถานประกอบการหรือไม่ ประเทศเยอรมันมีมาตรการใดที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้สถานประกอบการทั้งหลายจัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่เยาวชน

7. ประสิทธิภาพของความร่วมมือ จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้ความร่วมมือระหว่างหุ้นส่วนต่างๆ ในการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคี (เช่น สถานประกอบการ

ขนาดใหญ่ สถานประกอบการขนาดย่อม และโรงเรียน/ศูนย์ฝึกอาชีพศึกษา) มีประสิทธิภาพผลมาน้อยเพียงใด และจะมีวิธีปรับปรุงในเรื่องความร่วมมือนี้ได้อย่างไรบ้าง

8. ผลกระทบจากบทบาทของสหภาพยุโรป สหภาพยุโรป (European Union) เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพในเยอรมนีอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพราะประเทศที่เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปเหล่านั้นไม่มีระบบที่เรียกว่าผู้เชี่ยวชาญชั้นสูงทางอาชีพ (Meister) เช่นเดียวกับที่จัดอยู่ในประเทศเยอรมัน

9. ทางเลือกที่ดีสำหรับอาชีวศึกษาในอนาคต จากสถานการณ์และแนวโน้มที่เปลี่ยนไป การฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีที่ปฏิบัติกันอยู่ในขณะนี้ยังเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับอนาคตหรือไม่ การฝึกในระบบที่เรียกว่าโมดูล (Module System) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจหรือไม่ ยังมีทางเลือกอื่นที่เหมาะสมอีกหรือไม่ ประเด็นเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องหาคำตอบ

จุดเด่นในการจัดการศึกษา การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของประเทศเยอรมัน ประเทศเยอรมนี แบ่งการปกครองเป็น 16 รัฐ แต่ละรัฐต่างมีกฎหมายและคณะรัฐมนตรีเป็นของตนเองทำหน้าที่บริหารในแต่ละรัฐ โดยมีรัฐบาลกลางทำหน้าที่บริหารประเทศในภาพรวม ดังนั้น ระบบการศึกษาของแต่ละรัฐแม้จะมีโครงสร้างใกล้เคียงกัน แต่ในรายละเอียดแตกต่างกันไป เป็นที่น่าสังเกตว่าระบบการศึกษาดังกล่าวที่กระทรวงศึกษาและวิจัยของประเทศเยอรมันได้สรุปจัดทำเป็นโครงสร้างภาพรวมที่อาจเรียกได้ว่าเป็นระบบ 4-5-3 แทบไม่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างหลัก นั่นก็คือหลังจากการเรียนประถมศึกษาเป็นเวลา 4 ปี นักเรียนที่เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะต้องเลือกเรียนมัธยมศึกษาสายใดสายหนึ่งเพื่อให้ครบการศึกษาภาคบังคับที่เรียนเต็มเวลา 9 ปี ก่อนที่จะเข้ารับฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเข้าทำงานหรือศึกษาต่อในระดับต่างๆ ต่อไป ถึงแม้ว่าแนวโน้มของผู้เข้าเรียนด้านอาชีวศึกษาได้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมมาก แต่เยาวชนจำนวนมากยังนิยมเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพระบบทวิภาคีซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบที่ฝังรากลึกในการพัฒนากำลังคนทางด้านอาชีพในประเทศเยอรมัน และมีส่วนอย่างยิ่งในการร่วมพัฒนาประเทศให้เป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในอันดับต้นๆ ของโลก อย่างไรก็ตามระบบการศึกษาของเยอรมนีโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา และบางส่วนของระดับอาชีวศึกษา เทคนิคศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพ กำลังได้รับอิทธิพลจากแนวโน้มภายนอกประเทศ ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่ได้เคยปฏิบัติและได้รับการยอมรับอย่างต่อเนื่องว่ามีสมรรถนะเป็นเลิศมาโดยตลอด ทั้งหมดนี้เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่นับวันจะกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนากำลังคนของประเทศเยอรมนีในอนาคต

สรุปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอาชีพของประเทศที่เป็นกรณีศึกษา 7 ประเทศ

จากเส้นทางการอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาของประเทศต่างๆ 7 ประเทศในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ทำให้ทราบว่าการศึกษาอาชีวศึกษาอาจจัดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในลักษณะวิชาเลือก

แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจัดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจัดเป็นการเรียนในเฉพาะสาขา ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีสมรรถนะในวิชาชีพพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ขณะเดียวกันส่วนหนึ่งอาจศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางหรือวิทยาลัยชุมชน เพื่อรับคุณวุฒินุปรินญาเพื่อประกอบอาชีพ สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นเพื่อรับปริญญาก็อาจทำได้ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของสถาบันเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ศึกษาต่อไม่สูงนักเมื่อเทียบกับผู้สำเร็จการศึกษาที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งเส้นทางสำหรับผู้ศึกษาต่อเหล่านี้จะเป็นเส้นทางเฉพาะที่ไม่ใช่เส้นทางการศึกษาตามปกติ ประเด็นข้อสรุปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอาชีพของประเทศที่เป็นกรณีศึกษา 7 ประเทศ ดังนี้

การจัดการเรียนการสอน

1. การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาวิชาชีพสำหรับประชาชนวัยเรียน และวัยแรงงานอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนจะต้องมีความหลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและผู้เรียน
2. กระบวนการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งความรู้ทางทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ ให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในส่วนที่เป็นศาสตร์สากล รวมทั้งการประสมประสานองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้สากลได้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย
3. มีการกำหนดสมรรถนะหลักสำหรับผู้เรียน เช่น สมรรถนะด้านภาษาและการสื่อสาร คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแก้ปัญหาบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ความเข้าใจในวัฒนธรรม การวางแผนและการเป็นผู้ประกอบการ เป็นต้น
4. มีการวัดและประเมินผลที่เน้นความสามารถในการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ หรือการวัดสมรรถนะในการปฏิบัติงานมากกว่าการทดสอบความรู้ ทางทฤษฎีเพียงอย่างเดียว
5. มีการวิจัยและพัฒนาอาชีวศึกษาเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการสร้างงานและส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียน

ความร่วมมือกับสถานประกอบการ

1. การจัดอาชีวศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และสถานประกอบการ ตั้งแต่ขั้นตอนกำหนดนโยบายความต้องการการพัฒนากำลังคน การระดมทรัพยากร การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรม และการติดตามประเมินผล
2. มีระบบจูงใจให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม โดยให้ได้รับสิทธิประโยชน์มากขึ้น

คุณภาพและมาตรฐาน

1. ครูและอาจารย์ ทางด้านเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา จะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เพื่อเป็นหลักประกันความรู้ความสามารถในการสอนและสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ผ่านการฝึกอบรมจากสถานประกอบการที่ได้รับการรับรอง
2. มีการพัฒนาครู อาจารย์ทางด้านเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะให้มีการเพิ่มพูนประสบการณ์ในสถานประกอบการเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี
3. ให้มีกองทุนเพื่อพัฒนาครูเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา โดยการระดมทุนจากภาครัฐและเอกชน
4. ให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาที่ให้ความสำคัญด้านสมรรถนะในการปฏิบัติงาน (Competency-Based Approach)
5. จัดให้มีระบบคุณวุฒิวิชาชีพ โดยให้ความสำคัญในทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงาน เป็นระบบเชื่อมโยงระบบการศึกษา กับประสบการณ์การทำงาน เพื่อให้บุคคลเทียบโอนประสบการณ์ในการทำงานและความรู้จากการทดสอบเพื่อรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

กรมวิชาการ (2531: 49) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการศึกษาวิชาชีพในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของกรมอาชีวศึกษาควรปฏิรูประบบการศึกษาเสียใหม่จากระบบโรงเรียนสมบูรณ์แบบเป็นระบบผสมผสานระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการ กล่าวคือให้มีการเรียนวิชาทฤษฎีและวิชาพื้นฐานในสถานศึกษาและเรียนวิชาปฏิบัติในสถานประกอบการ โดยเฉพาะประเภทวิชาเกษตรกรรม และประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ซึ่งนอกจากจะประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายแล้ว ยังสามารถจัดประสบการณ์จริงให้กับผู้เรียนได้โดยตรง ซึ่งในการนี้จะต้องมีมาตรการในการเปลี่ยนแปลงเจตคติของภาคเอกชน ให้ยอมรับว่าภาระหน้าที่ในการเตรียมกำลังคนนั้นไม่ใช่หน้าที่ของรัฐแต่ฝ่ายเดียวแต่เป็นภาระหน้าที่ของผู้ใช้กำลังคนด้วยเพราะถือว่าการเตรียมกำลังคนที่ได้คุณภาพจะเกิดประโยชน์โดยตรงต่อผู้ใช้

กรมอาชีวศึกษา (2533: 61-65) ได้ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่ง คือ หาแนวทางสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อประโยชน์ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของนักเรียน นักศึกษา ผลการวิจัยพบว่าความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการมีความสัมพันธ์สูงมาก โดยลักษณะการขอความร่วมมือเป็น ดังนี้

1. การเชิญสถานประกอบการมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา เกี่ยวกับการเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงาน

2. การติดต่อประสานงานเรื่องการรับนักเรียน นักศึกษาฝึกงาน

3. การติดต่อประสานงานเรื่องการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าทำงานการติดต่อสถานประกอบการนั้น ติดต่อโดยใช้หนังสือราชการ และเดินทางไปติดต่อกับสถานประกอบการโดยตรง แต่มีปัญหาในการเดินทางไปติดต่อเนื่องจากระยะทางไกลและความไม่สะดวกในการขอใช้พาหนะเดินทาง

กรมอาชีวศึกษา (2534: 1-4) ได้ทำการประเมินผลโครงการต้นแบบการฝึกงาน นักเรียน นักศึกษา ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างองค์การการค้าครูสภาและกรมอาชีวศึกษา ปรากฏว่านักศึกษามีความพอใจต่อระบบการฝึกงาน โดยเห็นว่าทำให้ตัวเองได้เรียนรู้งานหลายด้าน แต่ในส่วนของเจ้าหน้าที่เห็นว่า การหมุนเวียนเช่นนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องคอยสอนงานอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ เมื่อสอนจบแล้วนักศึกษานั้นก็ย้ายไปอยู่จุดอื่น อย่างไรก็ตามทั้งนักศึกษาและเจ้าหน้าที่ขององค์การการค้าครูสภาต้องการให้อาจารย์นิเทศ เอาใจใส่ตรวจเยี่ยมให้กำลังใจขณะฝึกงาน นอกจากนั้นนักศึกษาระบุว่ามีปัญหาในการเดินทางไปกลับเพราะสถานที่ฝึกงานอยู่ไกลบ้านพัก แต่ก็ให้ความเห็นว่าได้ฝึกฝนวินัย การตรงต่อเวลา การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การทำงานในสถานประกอบการ

ชูชีพ พุทฺธประเสริฐ (2534) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยครูภาคเหนือ พบว่า จุดมุ่งหมายของการบริการวิชาการ เพื่อบริการโดยเน้นด้านเศรษฐกิจและการอาชีพ การเกษตรกรรมและการศึกษา ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นด้านการเกษตร เกษตรอุตสาหกรรมและการบริการ ส่งเสริมให้ประชาชนนำความรู้และทักษะไปพัฒนาผลผลิตและเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชน เนื้อหาสาระของการบริการประกอบด้วย เนื้อหาเศรษฐกิจและการอาชีพ การเกษตรกรรมและการศึกษา การประกอบอาชีพอิสระตามสภาพท้องถิ่น การเกษตรอุตสาหกรรมและการศึกษา การประกอบอาชีพอิสระตามสภาพท้องถิ่น การเกษตรอุตสาหกรรมและการบริการ การนำเครื่องมือวิธีใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการผลิต และเนื้อหาด้านการพัฒนาคุณภาพของประชาชนวิธีการให้บริการประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าวิจัย การบริการเอกสารข้อมูล การจัดศูนย์ข้อมูล ในวิทยาลัยครูและในท้องถิ่น บริการวิชาการทางวิทยุ ผลิตและฝึกอบรมบุคลากรด้านการเกษตร เกษตรอุตสาหกรรมและการบริการ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักศึกษาและบุคลากรประจำการ และการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพประชาชนสอดแทรกในโครงการบริการวิชาการต่างๆ นวัตกรรมที่ใช้ในการบริการวิชาการควรใช้เครื่องมือวิธีการใหม่ๆ จากการศึกษาวิจัยวิธีการเดิมที่ได้พัฒนาแล้วในการบริการวิชาการ บริการนวัตกรรมในศูนย์ข้อมูลทั้งในวิทยาลัยและในท้องถิ่น บริการทางวิทยุ และใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมในกระบวนการพัฒนาด้านคุณภาพของประชาชน และการจัดระบบบริหารงานบริการวิชาการควรวางแผน กำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย มาตรการและโครงการให้ชัดเจน

ทุกระดับ จัดโครงสร้างและขอบข่ายของงานให้สามารถประสานและดำเนินงานได้คล่องตัวมากขึ้น ขยายภารกิจด้านบริการให้กว้างขวางระดับท้องถิ่นและเน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากขึ้น

สุทิน ประเสริฐสุนทร (2535) ได้ศึกษาวิเคราะห์โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมของ สถาบันอุดมศึกษา: กรณีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยเขตภาคพายัพ ผลการวิจัยพบว่า การบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษา จัดขึ้นตามภารกิจหลักในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สถาบันอุดมศึกษา โดยผู้บริหารที่มีส่วนผลักดันในการจัดกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคมมากที่สุด โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพเป็นส่วนใหญ่ การบริการวิชาการแก่สังคมมีทั้งการรับเชิญเป็นวิทยากร และการจัดทำเป็นโครงการบริการวิชาการ กลุ่มเป้าหมายมีทั้งบุคคลในระบบการศึกษา เช่น คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา และประชาชนนอกระบบการศึกษา

ชนะ กลีภาร์ (2537) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดระบบการเรียนการสอนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมว่ามี 4 ระบบ คือ 1) ระบบโรงเรียนอาชีวศึกษา เป็นระบบซึ่งประเทศที่มีการขยายตัวไม่มากนัก เช่น ประเทศไทย วิธีการในระบบนี้อาศัยช่างที่สำเร็จอาชีวศึกษา ซึ่งมีหลักในการฝึกอาชีพด้วยการเน้น การฝึกทักษะเป็นอย่างมาก ทำการถ่ายทอดความรู้และทักษะการปฏิบัติงานให้กับผู้เรียน 2) ระบบโรงเรียน หรือโรงงานอุตสาหกรรมสลับกันหรือประกอบกัน ที่สถาบันการศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาปฏิบัติอยู่นั้นคือ การส่งมอบนักศึกษาออกฝึกงานในสถานประกอบการ 3) ระบบช่างฝึกหัด (Apprenticeship) เป็นระบบที่มีการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และสถานประกอบการ กล่าวคือ ผู้เรียนจะเรียน ภาคทฤษฎีในสถานศึกษา และฝึกภาคปฏิบัติในโรงงานอุตสาหกรรมของสถานประกอบการ ถ้าโรงงาน และสถานประกอบการมีขนาดใหญ่ก็สามารถแบ่งเวลาการฝึกสำหรับผู้เรียนแยกไว้ต่างหากได้ 4) ระบบศูนย์ฝึกวิชาชีพเป็นระบบที่อาจจัดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรมหรือในศูนย์ฝึกอาชีพของหน่วยงาน อุตสาหกรรมแต่ละหน่วยอาจเป็นของรัฐบาลหรือเอกชนก็ได้ เช่น โรงเรียนวิศวกรรม รถไฟ ศูนย์ฝึกช่าง ไฟฟ้าของการไฟฟ้านครหลวง เป็นต้น

มาลี ศรีมณียัย (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการงาน บริการวิชาการ: กรณีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ผลวิจัยพบว่า ด้านโครงสร้าง หน่วยงานควรดำเนินการเป็นรูปแบบบริษัทจำกัด ซึ่งมีคณะกรรมการชุดหนึ่งทำหน้าที่บริหารภายใต้กำกับ ของสภาสถาบัน โดยมีการแบ่งส่วนงานตามความเหมาะสม หัวหน้าหน่วยงานอาจจะเป็นผู้อำนวยการ ผู้จัดการหรือเลขาธิการได้ ในด้านการบริหารงานหน่วยงานควรของบประมาณประจำปีจากรัฐเป็นส่วน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน โดยให้คณะกรรมการบริหารเป็นผู้ออกกฎระเบียบด้านการเงิน หัวหน้า หน่วยงานและบุคลากรมีสถานภาพเป็นข้าราชการของสถาบัน และควรมีการประเมินผลงานทุกปี สำหรับ ภารกิจหลักของหน่วยงานให้บริการวิชาการ พบว่า เห็นควรจัดตั้งเป็นหน่วยงานกลางของสถาบัน โดยมี ภารกิจในการบริการทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ซึ่งการให้บริการจะเป็นทั้งแบบให้เปล่าและแบบคิด

ค่าบริการทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ซึ่งการให้บริการจะเป็นทั้งแบบให้เปล่าและแบบคิดค่าบริการเชิงธุรกิจ โดยหน่วยงานต้องจัดวางแผนงานประจำปีไว้ด้วย

นอกจากได้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์แล้ว ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานให้บริการวิชาการแก่สังคม กลุ่มระดับสำนัก จัดลำดับประเภทการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ดังนี้ งานที่ปรึกษา ลักษณะโครงการ งานฝึกอบรม สัมมนา บรรยาย งานวิจัย งานที่ปรึกษ หน่วยงานภายนอก และการบ่มเพาะเชิงธุรกิจ กลุ่มระดับคณะ และวิทยาลัย จัดลำดับประเภทการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ดังนี้ งานทดสอบ ตรวจสอบ งานฝึกอบรม สัมมนา บรรยาย งานที่ปรึกษาลักษณะโครงการ งานที่ปรึกษา หน่วยงานภายนอก และงานวิจัย

ประเวศ ฤาชากุล (2542: 123-136) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี โดยมีความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อศึกษาระดับปัญหา และการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และผู้นำชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ จำนวน 216 คน ผลการวิเคราะห์ พบว่า การปฏิบัติงานและปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งในส่วนของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อาพิชาติ สุทธิโพธิ์ (2544) ศึกษาความพึงพอใจของหัวหน้าช่างที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียนฝึกงาน สาขาวิชาช่างยนต์โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน และด้านเจตคติต่อวิชาชีพ และเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของหัวหน้าช่างที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียนฝึกงานสาขาวิชาช่างยนต์ จำแนกตามประเภทของสถานประกอบการ ผลการวิจัยสรุปไป ดังนี้

1. ความพึงพอใจของหัวหน้าช่างที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียนฝึกงาน สาขาวิชาช่างยนต์ โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านเจตคติต่อวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
2. หัวหน้าช่างที่อยู่สถานประกอบการต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของนักเรียนฝึกงาน สาขาวิชาช่างยนต์ โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ทวีชัย ยงทศนีย์ (2544) ศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการของสถานประกอบการในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สถานประกอบการ มีความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม

อรุณ จันทวานิช (2548) ศึกษาความคิดเห็นของผู้จัดการและหัวหน้างานสถานประกอบการ ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการเกี่ยวกับความพึงพอใจการทำงานของแรงงานจากผลการสัมภาษณ์ผู้จัดการและหัวหน้างานสถานประกอบการประเภทโรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ 80 แห่ง จำนวน 400 คน ทั่วประเทศไทย พบว่าผู้จัดการและหัวหน้างานจำนวนมากไม่พึงพอใจการทำงานของแรงงาน โดยเฉพาะในเรื่องการขาดความรับผิดชอบ ขาดความอดทน ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดทักษะที่จำเป็นพื้นฐานและชอบเปลี่ยนงานไปเรื่อย ๆ

วันเพ็ญ วอกกลาง (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการให้บริการ การศึกษากับชุมชนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาค: กรณีศึกษาจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการให้บริการทางการศึกษากับชุมชนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการฯ จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ในมุมมอง 4 ด้าน คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ด้านการให้บริการและความพึงพอใจของประชาชน 2) ผลสัมฤทธิ์ด้านการให้บริการและความพึงพอใจของนักศึกษา 3) ผลสัมฤทธิ์ด้านปัจจัยภายในองค์กร 4) ผลสัมฤทธิ์ด้านนวัตกรรม

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการให้บริการทางการศึกษากับชุมชนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการฯ จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

- 2.1 ผลสัมฤทธิ์ด้านการให้บริการและความพึงพอใจของประชาชน พบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านความประทับใจของประชาชนที่มีต่อสาขาวิชานิติศาสตร์ ประชาชนจังหวัดขอนแก่นมีความประทับใจมากกว่าจังหวัดปราจีนบุรี และผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการไปใช้บริการทางวิชาการและอื่นๆ จากสาขาวิทยบริการฯ ประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีมีความพึงพอใจมากกว่าจังหวัดขอนแก่น ผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- 2.2 ผลสัมฤทธิ์ด้านการให้บริการและความพึงพอใจของนักศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจในการใช้บริการทางวิชาการและอื่นๆ และความพึงพอใจในภาพรวมที่มีต่อสาขาวิทยาการฯ ของนักศึกษาระดับปริญญาโทจังหวัดขอนแก่นมีความพึงพอใจมากกว่านักศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- 2.3 ผลสัมฤทธิ์ด้านปัจจัยภายในองค์กร และผลสัมฤทธิ์ด้านนวัตกรรมพบว่าสาขาวิทยบริการฯ จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดขอนแก่น มีโครงสร้างการบริหารงานภายในองค์กรและ

มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในระบบการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการบริหารองค์กรของสาขาวิทยบริการฯ ดำเนินการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮาร์ดี และโซฟี (Hardy; & Sophie. 1995) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความไม่ต่อเนื่องในการจัดการศึกษาแบบร่วมกันระหว่างรัฐบาล สถานศึกษาและสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า การทำงานร่วมกันเป็นวิธีหนึ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์กัน โดยสถานศึกษาจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการได้ความรู้และทักษะจากสถานประกอบการเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ คนส่วนมากยังไม่เข้าใจการศึกษาระบบนี้ ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะต้องปฏิบัติ คือ การทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างรัฐบาล สถานศึกษา และสถานประกอบการ ปัจจัยที่ทำให้การทำงานไม่ประสบผลสำเร็จ อาจเป็นไปได้ว่าเมื่อมีการศึกษาระบบนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำงานของแต่ละหน่วยงาน จะต้องมีการเปลี่ยนรูปแบบของการทำงานและแสวงหาผลประโยชน์ ประสิทธิภาพที่ได้จากการฝึกงานอย่างเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ ควรจะให้บุคคลในแต่ละหน่วยงานได้รับเทคนิคความรู้เพื่อช่วยให้การศึกษาระบบนี้ประสบผลสำเร็จ

โบโน (Bono. 1996) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในการฝึกงานตามระยะเวลาที่กำหนด ได้ข้อสรุปว่าการจัดการศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ พร้อมกับนักศึกษา มีความสัมพันธ์กัน และทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือกัน สถานศึกษาจะต้องให้ความสนใจในการติดต่อประสานงานด้านความสัมพันธ์ เพื่อให้นักศึกษาเกิดประสบการณ์สูงสุดในการเข้าร่วมโครงการ

เลห์มานน์ (Lehmann. 1997) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศเยอรมัน ผลการวิจัยพบว่า เป็นระบบการศึกษาที่นิยมกันแพร่หลาย และเป็นวิธีผลิตแรงงานที่มีทักษะเข้าสู่การอุตสาหกรรม ทำให้เกิดแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมศึกษาต่อในระบบนี้ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะมีทักษะในการปฏิบัติงานและประสบผลสำเร็จในการเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เออร์เบ (Erbe. 1997) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเพิ่มคุณค่าการยกระดับของผลที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ การพัฒนาอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม ที่เกี่ยวกับความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รู้ถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการทำงาน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าศึกษาในระบบนี้ นอกจากจะได้รับประสบการณ์จากการฝึกงานแล้วยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสภาวะสังคมได้ โดยที่ผู้เรียนกลุ่มปกติในสาขาเดียวกันที่ไม่ได้ฝึกงานในสถานประกอบการ มีผลลัพธ์ด้านความสำเร็จของการเข้าทำงานหรือการประกอบธุรกิจ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 โดยผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการยอมรับจากสถานประกอบการมากกว่าผู้เรียนกลุ่มปกติ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา เป็นระดับการศึกษาที่ผลิตนักศึกษาให้มีทักษะ มีมาตรฐานในด้านวิชาชีพ เป็นการสนองความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน ดังนั้น การบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษาที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงในสาขาวิชาชีพที่เรียน มีโอกาสได้ลงปฏิบัติจริง มีการฝึกทักษะวิชาชีพ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคม ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนออกสู่ตลาดแรงงานอีกด้วย หากสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษามีรูปแบบในการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพที่ทำให้เกิดประสิทธิผลได้ จะทำให้งานบริการวิชาชีพของสถานศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ